

PEDAGOGÍA / PEDAGOGIA

Malen OLALDE LEOZ

EL SISTEMA EDUCATIVO A
DEBATE: INNOVACIÓN
CURRICULAR Y PROYECTOS DE
TRABAJO/
*HEZKUNTZA-SISTEMA
EZTABAIDATUZ: BERRIKUNTZA
CURRICULARRA ETA LAN-
PROIEKTUEN METODOLOGIA*

TFG/*GBL* 2013

Facultad de Ciencias Humanas y Sociales
Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea

Grado en Maestro de Educación Infantil
/
Haur Hezkuntzako Irakasleen Gradua

Haur Hezkuntzako Irakasleen Gradua
Grado en Maestro en Educación Infantil

Gradu Bukaerako Lana
Trabajo Fin de Grado

**HEZKUNTZA SISTEMA EZTABAIDATUZ:
BERRIKUNTZA CURRICULARRA ETA LAN-
PROIEKTUEN METODOLOGIA.**
***EL SISTEMA EDUCATIVO A DEBATE:
INNOVACIÓN CURRICULAR Y PROYECTOS DE
TRABAJO.***

Malen OLALDE LEOZ

GIZA ETA GIZARTE ZIENTZIEN FAKULTATEA
FACULTAD DE CIENCIAS HUMANAS Y SOCIALES

NAFARROAKO UNIBERTSITATE PUBLIKOA
UNIVERSIDAD PÚBLICA DE NAVARRA

Ikaslea / Estudiante

Malen OLALDE LEOZ

Izenburua / Título

Hezkuntza sistema eztabaidatuz: berrikuntza curricularra eta lan-proiektuen metodologia/ El sistema educativo a debate: innovación curricular y proyectos de trabajo.

Gradu / Grado

Haur Hezkuntzako Irakasleen Gradua / Grado en Maestro en Educación Infantil

Ikastegia / Centro

Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea / Facultad de Ciencias Humanas y Sociales
Nafarroako Unibertsitate Publikoa / Universidad Pública de Navarra

Zuzendaria / Director-a

Irene LÓPEZ GOÑI

Saila / Departamento

Psikologia eta pedagogia saila / Departamento de psicología y pedagogía

Ikasturte akademikoa / Curso académico

2012/2013

Seihilekoa / Semestre

Udaberria / Primavera

Hitzaurrea

2007ko urriaren 29ko 1393/2007 Errege Dekretua, 2010eko 861/2010 Errege Dekretuak aldatuak, Gradu ikasketa ofizialei buruzko bere III. kapituluaren hau ezartzen du: “ikasketa horien bukaeran, ikasleek Gradu Amaierako Lan bat egin eta defendatu behar dute [...] Gradu Amaierako Lanak 6 eta 30 kreditu artean edukiko ditu, ikasketa planaren amaieran egin behar da, eta tituluarekin lotutako gaitasunak eskuratu eta ebaluatu behar ditu”.

Nafarroako Unibertsitate Publikoaren Haur Hezkuntzako Irakaslearen Graduak, ANECAk egiaztatutako tituluaren txostenaren arabera, 12 ECTSko edukia dauka. Abenduaren 27ko ECI/3854/2007 Aginduak, Haur Hezkuntzako irakasle lanetan aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizialak egiaztatze baldintzak ezartzen dituenak arautzen du titulu hau; era subsidiarioan, Unibertsitatearen Gobernu Kontseiluak, 2013ko martxoaren 12ko bileran onetsitako Gradu Amaierako Lanen arautegia aplikatzen da.

ECI/3854/2007 Aginduaren arabera, Haur Hezkuntzako Irakaslearen ikasketa-plan guztiak hiru modulutan egituratzen dira: lehena, oinarrizko prestakuntzaz arduratzen da, eduki sozio-psiko-pedagogikoak garatzeko; bigarrena, didaktikoa eta diziplinakoa da, eta diziplinen didaktika biltzen du; azkenik, Practicum daukagu, zeinean graduako ikasleek eskola praktiketan lortu behar dituzten gaitasunak deskribatzen baitira. Azken modulu honetan dago Gradu Amaierako Lana, irakaskuntza guztien bidez lortutako gaitasun guztiak islatu behar dituen. Azkenik, ECI/3854/2007 Aginduak ez duenez zehazten gradua lortzeko beharrezkoak diren 240 ECTSak nola banatu behar diren, unibertsitateek ahalmena daukate kreditu kopuru bat zehazteko, aukerako irakasgaiak ezarri, gehienetan.

Beraz, ECI/3854/2007 Agindua betez, beharrezkoa da ikasleak, Gradu Amaierako Lanean, erakus dezan gaitasunak dituela hiru moduluetan, hots, oinarrizko prestakuntzan, didaktikan eta diziplinan, eta Practicumean, horiek eskatzen baitira Haur Hezkuntzako Irakasle aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizial guztietan.

Lan honetan, oinarrizko prestakuntzako modulua lehenengo kapituluetan islatua agertzen da oro har. Lehenengo kapituluak, hezkuntza sistemak gaur egungo gizartearekin duen bateragarritasun-eskasiaren inguruan jarduten du, ikuspegi soziologiko batetik begiratzuz. Bigarren kapitulua, hezkuntzaren alderdi historikoari dagokio, pedagogo ospetsuenetako batzuk garatu zituzten hezkuntza-teoria alternatiboak aipatzen direlarik. Hirugarren kapitulua, zehatzagoa den gai batean oinarritzen da, hezkuntza-sistema propioa duen ikastetxe bat aipatzen duelako. Hala ere, oinarrizko moduluak bidea eman dit gai honen inguruan modu sakonagoan erreflexionatzeko.

Didaktika eta diziplinako modulua lanaren azkeneko ataletan garatzen da. Laugarren kapituluak lan-proiektuen metodologiari buruz hitz egiten du, didaktika moduluarekin hertsiki lotuak dauden gaiak aipatzen direlarik. Hortaz gain, modulu honek bidea eman dit proiektu baten proposamena egiteko eta egitura eta prozesu osoa diseinatzeko, honetarako beharrezkoak diren gaitasunak lortu ditudalarik.

Halaber, Practicum moduluak bidea eman dit lanaren laugarren kapituluari bukaera emateko eta osatzeko. Kapitulu honek, lan-proiektuen bidezko metodologia azaltzen du, azkeneko zatian proiektu baten adibidea aipatzen duelarik; azkeneko practicum-ak izan ziren proiektu honen prozesua planteatzeko eta ikasgelan aplikatua ikusteko bidea eman zidatenak.

Beste alde batetik, ECI/3854/2007 Aginduak ezartzen du, Gradua amaitzerako, ikasleek gaztelaniazko C1 maila eskuratuta behar dutela. Horregatik, hizkuntza gaitasun hau erakusteko, hizkuntza honetan idatziko dira “SARRERA” eta “ONDORIO ETA GAI IREKIAK” atalak, baita hurrengo atalean aipatzen den laburpen derrigorrezkoa ere.

Laburpena

Hezkuntza sistema konbentzionala benetan eraginkorra al da? Zein garaietan izan ziren zehaztuak haren printzipio nagusiak? Gaur egungo gizartearen beharrak erantzuten al ditu? Anitzetan gure buruari planteatu ohi dizkiogun horrelako hipotesiak proposatuz abiatuko gara lan honetan, baliozko erantzunak eta ondorioak ematen saiatuko gaitzaizkielarik. Honetarako, alor desberdinetako zenbait adituk egin dituzten ikerketetaz baliatuko gara. Hezkuntza sistemak itxuraldaketa orokor bat behar duela pentsatzen dugunez, pedagogia eta metodologia alternatibo eta berritzaile desberdinak ezagutzea eta aztertzea erabaki dugu, sistema tradizionalak baino gehiago konbentzitzen gaituen frogatzeko xedearekin. Horien artean, lan-proiektuen metodologian sakonduko dugu bereziki, eta lanari bukaera emateko, nik neuk diseinatu dudana proiektu bat proposatuko dut, oinarritzat, nik bizitako esperientzia pertsonal bat duena.

Hitz gakoak: Hezkuntza sistema; Curriculum; Pedagogia alternatiboak; Metodologia berritzaileak; Lan-proiektuak.

Resumen

¿Es realmente efectivo el sistema educativo convencional? ¿En qué época fueron establecidos sus principios? ¿Responde a las necesidades de la sociedad de hoy en día? En este trabajo partiremos de varias hipótesis como las ya mencionadas que a menudo nos solemos plantear, e intentaremos encontrarles respuestas y conclusiones de fundamento. Para ello, nos serviremos de las investigaciones que han llevado a cabo algunos expertos pertenecientes a diferentes ámbitos profesionales. Creemos que el sistema educativo requiere de importantes cambios, y por ello hemos decidido estudiar y analizar distintas pedagogías alternativas y metodologías innovadoras que quizás nos terminan convenciendo más que el propio sistema tradicional. Entre ellos, profundizaremos especialmente en el aprendizaje por proyectos, dando por terminado el trabajo con una propuesta de un proyecto que he diseñado yo misma y que tiene como base una experiencia personal que viví el año pasado.

Palabras clave: Sistema educativo; Currículum; Pedagogías alternativas; Metodologías innovadoras; Proyectos de trabajo.

Abstract

Is the conventional education system really effective? In which time were its principles established? Does it respond to the needs of today's society? We will start from the formulation of some hypothesis like the ones already mentioned and will try to find appropriate answers and conclusions to them. In order to do this, we will make use of researches carried out by some experts of different professional fields. We think that the education system requires to be entirely reformed, and owing to that, we have decided to analyse different alternative pedagogies and innovative methodologies that may impress us more than the traditional system. Among them, we will focus specially on Project-Based Learning and will finish this work with a project proposal which has been designed by me, and which is based on a personal experience that I lived a year ago.

Keywords: Education system; Curriculum; Alternative pedagogies; Innovative methodologies; Project-Based Learning.

Aurkibidea

Introducción	1
1. Ohiko hezkuntza sistemak erantzuten al die gaur egungo gizartearen beharrei ?	3
2. Beste hezkuntza bide batzuk jarraituz : Pedagogia alternatiboak historian zehar.	9
2.1. Rousseau (1712-1778). Pedagogia positiboaren sorkuntza	10
2.2. Dewey (1859-1952). Interesa eta esperientziaren garrantzia hezkuntzan	10
2.3. Montessori (1870-1952). Pedagogia zientifikoa eta haur eskolak	11
2.4. Decroly (1871-1932). Interesguneak eta ikaskuntza globalizatua	11
2.5. Neill (1883-1973). Pedagogia ez-autoritarioa eta Summerhill eskola	12
2.6. Freinet (1896-1966). Hezkuntzarako lan-metodologia berriak	13
3. Amara Berri : sistema propioa eraiki duen eskola. Hezkuntza alternatiboaren gertuko adibide bat	15
4. Hezkuntza sistema berreraikiz : lan-proiektuak, metodologia berritzailea	21
4.1. Zer dira lan-proiektuak ?	21
4.2. Testuinguru historikoa. Lan-proiektuak : antzinetik datorren kontzeptua.	22
4.2.1. Lan-proiektuen hastapenak Europako arkitektura eskoletan (1590-1765)	22
4.2.2. Proiektuak irakaskuntza-metodo gisa eta hauen ezarpena Amerikan (1765-1880)	23
4.2.3. Lan-proiektuak "Manual Training" ikasgaian eta eskola publikoetan (1880-1915)	23
4.2.4. Kontzeptuaren zehazketa eta metodoaren berrezarpena Europan (1915-1965)	24
4.3.5. Lan-proiektuen birsortzea eta metodoaren hirugarren zabalkuntza Nazioartean. (1965-Gaur egun)	26
4.3. Metodologiaren printzipioak eta ezaugarri nagusiak	27
4.4. Proiektu baten garapena pausoz-pauso	30
4.5. Zein da irakaslearen papera lan-proiektuen metodologian?	33
4.6. Metodologiaren adibide bat: "Ardi Txiki" proiektua	36
4.7. Bateratze lanak: lan-proiektuen antzeko metodologia bat	40
5. Proiektu baten proposamena: "Zein polita den Ecuador!"	45
5.1. Justifikazioa	45
5.2. Proposatutako proiektuaren alderdi curricularra	47
5.2.1. Proiektuaren helburu nagusiak	48
5.2.2. Proiektuaren eduki nagusiak	49
5.3. Lan-proiektuaren egitura	50
5.3.1. Lehenengo jarduera: Mundua esploratu dezagun!	51
5.3.2. Bigarren jarduera: Saraguroko lagunekin harremanetan jartzen gara	52
5.3.3. Hirugarren jarduera: Xaboiezko burbuilak ez dira magia!	54
5.3.4. Laugarren jarduera: Hizkuntzalari aberatsak gara	56
5.3.5. Bosgarren jarduera: Ecuador herrialde "megadibertsoa" da	57
5.3.6. Seigarren jarduera: Gu ere Saraguroak gara egun batez!	59

5.3.7. Zazpigarren jarduera:: Partekatzea gauza polita da.	60
5.4. Proiektuaren ebaluaketa	61
5.5. Proiektuaren dokumentazioa	61
Conclusiones y cuestiones abiertas	63
Erreferentziak	65
Eranskinak	67
I.Eranskina. Elkarrizketa (Arantxa Cristóbal irakasleari)	67
II.Eranskina. Mundua esplora dezagun ! (Fitxa)	73
III.Eranskina. Saraguroko lagunei idatzitako eskutitza	75
IV.Eranskina. Saraguroko lagunek bidalitako eskutitza	77
V.Eranskina. Hiztegia osatzeko txantiloia (Fitxa)	

INTRODUCCIÓN

El objetivo principal de este trabajo, que más bien es teórico, es debatir e investigar si realmente es necesario hacer una innovación curricular que nos lleve a cambiar las bases de la educación convencional. Así, partiendo de un capítulo en el que se cuestiona la eficiencia del sistema educativo actual, nos dispondremos a conocer de más de cerca las diferentes teorías pedagógicas que fueron creadas por el desacuerdo que existía con los principios que han dictado al sistema educativo desde hace muchos años, un sistema que nació para responder a las necesidades de la sociedad del siglo XIX, época en la que imperó la revolución industrial. El educador y conferenciante inglés Ken Robinson (2010) reclama la importancia de reformar el sistema educativo cuanto antes, defendiendo que para ello, es necesario provocar una revolución en el ámbito. Como dijo Robinson (2011) – en una entrevista que le hizo Punset – la educación no es compatible con la sociedad de hoy en día: “La mayor parte de los sistemas educativos están desfasados, son anacrónicos. Se crearon en el pasado, en una época distinta para responder a retos diferentes. Con el tiempo, se han vuelto cada vez más limitados.”

De esta forma, partiendo del debate que surge en el primer capítulo de este trabajo respecto a la no-compatibilidad del sistema educativo con la sociedad de hoy en día, pasaremos a conocer otras pedagogías – que a menudo son nombradas como pedagogías alternativas – nacidas en diferentes épocas de la historia, y que todavía siguen aplicándose en escuelas y centros educativos de todo el mundo. Escuelas que, la mayoría de ellas, no se basan en los principios del sistema tradicional, y que a consecuencia de esto, son conocidas como “escuelas no-convencionales”. Por lo tanto, nombraremos a famosos e importantes pedagogos como Jean-Jacques Rousseau, Maria Montessori o Célestin Freinet, para seguidamente, pasar a conocer un caso más reciente que así mismo podríamos relacionarlo con la educación alternativa: una escuela de Gipuzkoa que ha creado su propio sistema educativo y que hoy en día es conocido a nivel estatal.

Después de considerar las diferentes propuestas pedagógicas y educativas “independientes” que existen, volveremos a tratar la educación convencional, para conocer una metodología innovadora que está teniendo bastante éxito en cada vez más escuelas y centros educativos. El aprendizaje por proyectos – conocida también como “Metodología de proyectos” o “Proyectos de trabajo”– es una metodología que parte de un punto de vista globalitario, mediante el cual los alumnos aprenden de manera significativa y son ellos mismos los protagonistas de su propio aprendizaje. El trabajo se basa en la investigación, en el que los niños toman parte activamente desde el principio hasta el final y son evaluados respecto a la

motivación, el interés y el desarrollo de las competencias que van mostrando durante su proceso de trabajo. En esta sección trataremos tanto las principales características de la metodología y su contexto histórico, como la narración de una experiencia que viví en las últimas prácticas escolares, donde pude ver y participar en todo el proceso de un proyecto de trabajo en el aula.

Para finalizar, me ha parecido una buena idea desarrollar por mi cuenta una propuesta de un proyecto de trabajo, dirigido preferentemente al último curso de educación infantil, y que tiene como fin descubrir un país muy diferente al nuestro, trabajando tanto conceptos geográficos y físicos como culturales y afectivos. El punto de partida del proyecto se basa en un viaje de voluntariado que hice en verano del año pasado a Ecuador y que tuvo una duración de un mes. Una experiencia que me ha hecho reflexionar y ver muchas cosas de otra manera. Por todo ello, me parece que puede ser una cosa muy bonita el poder aplicar esta experiencia en el aula y trabajarla con los alumnos, pues es un tema muy amplio que da muchísimas posibilidades para aprender diferentes contenidos y desarrollar diversas competencias.

1. OHIKO HEZKUNTZA SISTEMAK ERANTZUTEN AL DIE GAUR EGUNGO GIZARTEAREN BEHARREI?

Gizarteko ezaugarri oro, denboraren poderioz, etengabeko aldaketa prozesu baten eraginpean dago, eta horrenbestez, gure bizimoduak, ohiturek eta pentsamoldeek aldaketak jasaten dituzte ere. Arrazoi honengatik, aldaketa horiekin bat datorren gizartea eraikitzen joan behar gara, gaur egungo arazoei erantzuna emateko gai izango dena, alegia. Honek, gizarteko alderdi eta erakunde guztiak hartzen ditu kontuan, moldaketa prozesua orokorra izan behar baita aldaketa horiei erantzun egoki bat eman ahal izateko.

Hala ere, hau ez da beti betetzen den zerbait. Vilarrek (1997) dioten bezala, gure gizartearen alderdi handi bat antzinako arrazionaltasun batean ainguratua dago: Aristotelesen logikatik, Newtonen determinismotik eta Descartesek proposatutako banaketa metodologikoetatik eratorritako arrazionaltasunean, hain zuzen ere. Planteamendu hauek industrialismo garaiko arazo eta beharrei erantzuteko sortuak izan ziren eta garai horretan, arrazionaltasun hau benetan emankorra izan zen, Mendebaldeko zibilizazioaren antolaketan eragin handia izatera iritsi zelarik. Baina garai horretako gizartearen oinarriak une honetan sinplistik eta zorrotzegiak iruditzen zaizkigu, ez datozelako bat gaur egungo gizartearekin. Antzinako arrazionaltasunak gaur egungo gizartearen sektore jakin batzuetan bakarrik betetzen ditu funtzio eraginkorrak: makina industrializatuen alorrean, alegia.

Vilarrek (1997), gaur egungo gizartearen alderdi handi bat, oraindik ere – ikastetxeak eta zentro kulturalak, bereziki – industrialismo garaieko beharrei erantzuna emateko eraikia egongo balitz bezala jarraitzen duela dio. Izan ere, nahiz eta ohiko eskolan metodologia eta ikaskuntza-teknika berriak aplikatzen hasi diren piskanaka, oraindik ere memorizazioan oinarritzen den eta emaitzei lehentasuna ematen dien ikaskuntzak nabarmentzen jarraitzen du. Oinarri hauek ezaugarritzat dituen hezkuntza-sistema hau, ezagutza ikasgaika antolatzen duen curriculum ofizial batek arautzen du. Horrela, ezagutza kontzeptu oso eta bakartzat hartu ordez, zati txiki eta desberdinduek osatzen dutela irudikatzen eramaten gaitu. Hernándezek ohiko curriculum eta curriculum berriaren arteko desberdintasuna aipatzen du: “Bajo este prisma, una organización del currículum transdisciplinar y por problemas se aleja de la concepción curricular basada en los contenidos como algo fijo y estable.” (Hernández, 2000, 41 orr.)

Joera honek, ondorio ugari ekarri ditu ikaskuntza prozesuetan eta, batez ere, emaitzetan, eta ez dira bereziki positiboak, izan ere, LaCuevak (1998) dioten bezalaikasle gehienak, elkarren artean loturarik ez duten kontzeptu eta ideia-sorta bat barneratu dutelarik bukatzen dute

derrigorrezko hezkuntza. Errealitatearekin zerikusirik ez duten emaitza hauetaz gain, hezkuntza sistemak, naturalak ez diren beste ezaugarri asko hartzen ditu oinarritzat, hala nola, testu liburuak (ulertzeko zailak direnak eta munduarekin lotura gutxi dutenak), eskola-saioen ordutegia (ikasgaien arabera banatzen dena), adinaren arabera antolatutako ikastaldeak, motibazio lehiakorra eta abar. Honen ondorioz, hezkuntza-sistema honek, ezagutzak sekuentzia lineal eta metatzaile baten arabera ordenatzen ditu, eta errealitateko ikas-prozesu naturaletik urrun geratzen den irudi hori da buruan sartu digutena.

Horrez gain, sistema honek haurrek gauza berriak ikasteko eta ezagutzak barneratzeko dituzten berezko gaitasunak gutxiensten ditu. Hezkuntza-sistema hau, aditu batzuen esanetara ez zen diseinatu izan ikasleen beharrak asetzeko, industria-aroko gizartearen beharrei erantzuna emateko baizik. Horrenbestez, ikastetxean jasotzen zituzten ezagutza eta gaitasun guztiak irakasleek inposatutakoak ziren. Hala defendatzen dute M. Jover-ek eta M. de Febrer-ek (1996, 1.orr): “Los más pequeños no tienen límites ante el saber, sólo nosotros somos quienes, con nuestra actitud y el tipo de intervención que de ella devenga, los imponemos.”

Bartzelonako bi irakasle hauek, hezkuntza-sisteman eman diren bi esku-hartze mota nagusiak aipatzen dituzte: ezjakintasunean oinarritzen dena eta ikasleak entzuten dituen, hain zuzen ere. Joera batetik bestera izugarritzko aldea dago. Lehenengoa, hezkuntza tradizionalaren berezko ezaugarri izan da gaur egun arte eta aurreko aipamenaren errealitatea islatzen du, hau da, irakasleek haurrentzat egokia, beharrezkoa eta interesgarria dela uste dutenaren araberrako erabakiak hartzen dituzte. Gaur egungo metodologia berritzaileak ordea, joera honen aurka egiten saiatzen ari dira irakaslearen eta esku-hartzeak haurren interes eta pentsamoldeen araberrakoak izan behar direla defendatzen dute. Azkeneko joera honek globalizazio kontzeptuarekin egiten du bat.

Laburbilduz, curriculumean agertzen diren eduki ofizialek, ezagutza posible guztien alderdi txiki bat baino ez dute irudikatzen. Gainera, ikasleek gaur egun eskolan ikasten dituzten kontzeptu eta ezagutzak, errealitatetik urruntzen den hezkuntza-sistema batez zuzenduak daude. Ondorioz, naturala ez den modu batean ikasteak, gaur egungo gizartearekin bat egiten ez duen ikaskuntza jasotzen ari garela seinale txarra da. Baina, zer egin daiteke hezkuntza sistema hau aldatzeko?

Hezkuntza sistema aldatzeak, denbora luzeko prozesua suposatzen du. Aldaketak egiten hasi baino lehen, gizarteak gaur egun dituen beharrak eta arazoak ondo ezagutu eta eztabaidan jarri behar lirateke, hezkuntza sistema berria eraikitzean, horiei erantzuna emateko eta aurre egiteko gai izan dadin.

El sistema educativo a debate: innovación curricular y proyectos de trabajo/ Hezkuntza sistema eztabaidatuz: berrikuntza curricularra eta lan-proiektuen metodologia

Vilarrek (1997) aipatu bezala, gaur egungo gizarteak – informazio eta ezagutzaren gizartea, hain zuzen – ondorengo gaiak berezko ezaugarritzat hartzen ditu:

- Piaget-en teoria konstruktibista
- Fisika kuantikoaren inguruko ikerketak
- Ekonomia tradizionala kritikatzeko duen zientziaren joera berria
- Iraganaldiari buruz eztabaidatzen duen historia garaikidea
- Ikuspegi globalizatzailea
- Makina teknologikoen belaunaldi

Gainera, bere liburuan (1997), antzinako arrazionalitatea eta arrazionalitate berriaren konparazioak egiten ditu:

“La nueva racionalidad es compleja en relación con todas las complejidades, internas (del ser humano) y externas (de la sociedad, de la naturaleza). La vieja sociedad es simplificadora”. (Vilar, 1997, 12.orr.)

Soziologo honek liburu berean idatzitako beste desberdintasun oinarritzakoak hurrengo taulan agertzen direnak izango lirateke.

1. Taula. Arrazionalitateen ezaugarriak

Antzinako arrazionalitatea	Arrazionalitate berria
Sinplista	Konplexua
Mugatua	Mugatu gabekoa
Diziplinatzailea	Transdiziplinitatean oinarritua
Logika formalaren bidez gidatua (bi aukera bakarrik: egia eta gezurra).	Logika berriak garatu ditu (probabilitatezkoak eta zehaztugabeak).
Hierarkizatzailea.	Irudimentsua eta sortzailea.
Errepikazioa eta obedientziatzeko jarrera irakatsi.	Askatasuna eta sormena irakatsi.

Guzti honengatik, gaur egungo arazo eta beharrei erantzuna eman ahal izateko, iraganetik hartu genuen pentsamoldea aldatzen hasi behar gara, arrazionaltasun berri honetan zentratzen hasteko eta benetako etekina atera ahal izateko. Elkarlana, erantzukizuna eta

kontzeptuak elkarren artean erlazionatzeko gaitasunak garatu behar ditugu, arrazionaltasun berri honen ezaugarri nagusia dira eta. Hau da, azken finean, Vilarrek (1997, 14.orr) aipatzen duena honakoa esaten duenean: “Más que una reforma de la enseñanza, es necesaria una revolución en el pensamiento, en la elaboración de nuestras construcciones mentales y en su representación”.

Gaitasun hauek lortu eta garatu ahal izateko egin beharko liratekeen aldaketa guztien abiapuntua, hezkuntza-sistema berritzea litzateke. Gaur egungo hezkuntzak duen desirarik handiena, eskolan ikasten diren ezagutzak orain bezala ikasgaika banatuak egon beharrean, modu globalizatzaile batean aurkeztuak izan daitezen da. Laburbilduz, hezkuntza sistemaren helburuetako bat, eskolan ikuspuntu globalizatzailea sartzeta da. Baina zer esan nahi du globalizazio kontzeptuak?

Globalizazio hitza kontzeptu zabala da eta nozio desberdinak izan ditzake. Hala ere, Hernándezek (1988), hezkuntza alorrean bi kontzeptu desberdin nabarmentzen ditu: alde batetik, diziplinetan oinarritutako ikuspegiari dagokiona, eta beste aldetik, ikuspegi psikologikoari dagokiona.

- Diziplinetan oinarritzen den ikuspegiaren arabera, hezkuntza globalizatzaile kontzeptuak ikasgai desberdinak modu erlazionatu batean irakastea adierazten du. Globalizazioaren kontzeptu hau da hezkuntza munduan hedatuen dagoena. Normalean, diziplinak globalizatzeko proposamena irakaslearengandik dator, bera izan ohi da landuko diren ezagutzen arteko loturak erabakitzen eta sortzen dituen, eta ondorioz, ikasleari zaila egin dakioke ahal zaio lotura horren bidez landu beharrekoa ulertzea eta barneratzea.
- Ikuspegi psikologikoaren arabera, globalizazioa ikasleek dagoeneko barneratuak dituzten ezagutzetatik abiatuz loturak egitean datza. Modu honetan, ikaslea bera da lotura hori sortzen duena, irakaslea izan beharrean horren eragilea. Horregatik, globalizazioa, irakaskuntza eta ikaskuntzaren arteko erlazio gisa antzematen da ikuspuntu honetatik, helburu nagusia ikaskuntza ulerkorra dela defendatuz. Ikuspegi hau, Ovide Decroly belgiarrak garatutako teoria pedagogikoarekin hertsiki erlazionaturatik dago. Fortuny-k (1988) dioten bezala, Decroly-k defendatzen zuen ikaskuntza, pertzepzioaren nortasun globaletik abiatzen zen; modu honetan, eragiketa konplexuetatik abiatuz, gutxinaka deskonposaketa moduko bat egitean datza. Hau da, eragiketa konplexu horiek bere barne hartzen dituzten elementu sinpleen azterketara ekiten da. Decroly-k garatutako teoria pedagogikoak (interes-zentroen pedagogia), haurrek proposatutako gaietatik abiatzea ahalmentzen du, baldintza bakar batekin:

El sistema educativo a debate: innovación curricular y proyectos de trabajo/ Hezkuntza sistema eztabaidatuz: berrikuntza curricularra eta lan-proiektuen metodologia

irakasleak une bakoitzean, zein erreferentzia, nozio eta teknika aplikatzea komeni den jakin behar du. Pedagogia honek izaera globalizatzailea dauka, izan ere, eskola-programa unitarioa da, ikasgaika banatzen ez dena eta ikasleen interesetan oinarritua. Modu honetan, ikasitakoaren ikuspegi integrala ematen du.

Guztia ezagutzeko ezintasuna dela eta, eskolak gaur egun dauden informazio-iturri anitzetara moldatu behar du. Honen eraginez, dagoeneko ditugun ezagutzak, ezagutza berriekin nola lotzen diren ikastera eraman gaitu, gaur egungo hezkuntzaren helburu nagusia informazioa tratatzeko gaitasuna bilakatu delarik. Aipatutako behar guzti hauek, globalizazioaren eraginez sortutakoak dira. Esan dugun bezala, guk orain dugun erronketako bat, globalizazio horren ondorioei erantzuteko gaitasuna izatea da. Nahiz eta gaurko hezkuntza-sistema horretarako oraindik prest ez egon, hainbat ikaskuntza-teknika eta metodologia berritzaile existitzen dira. Modu honetan, posible izan daiteke eskola gaur egungo errealitatera moldatzea.

Aurrerago ikusiko dugun lan-proiektuen metodologiak harreman estua dauka ezagutza globalizatuaren ikuspegiarekin. Horregatik, nahiz eta oraindik ez den hezkuntza-alor askotan aplikatzen hasi, gutxinaka geroz eta eskola gehiagotan aplikatua izaten ari dira metodologia hau. Hezkuntza globalizatuaren kontzeptua, ezagutzak batzen dituen egitura eta lotura ikasleei aurkitzen laguntzean datza. Modu honetan, ikaslearentzat zentzu handiagoa izango du ikasten ari den horrek. Lan-proiektuen metodologia, espresuki, honetan oinarritzen da, ikasgai batek dituen muga guztiak gainditzen dituztelako.

2. BESTE HEZKUNTZA BIDE BATZUK JARRAITUZ: PEDAGOGIA ALTERNATIBOAK HISTORIAN ZEHAR.

Aurreko kapituluari argi utzi dugu hezkuntza sistema konbentzionala ez datorrela bat gaur egungo gizartearen arrazionaltasunarekin, eta horregatik, sistema berreraikitzearen aldeko joera geroz eta gehiago areagotzen ari da. Hala ere, betidanik egon dira hezkuntza konbentzionalarekiko ikuspuntu kritikoak eta sistemaren printzipioen aurkako jarrerak. Desadostasun hauei erantzuna emateko, pedagogia eta teoria desberdinak sortuz joan dira, sistema konbentzionalaren printzipioetatik urruntzen direnak eta bestelako xedeak bilatzen dituztenak. Pedagogia hauek independenteak direla esan genezake, bakoitzak bere oinarri eta printzipio propioak jarraitzen dituelako. Hala ere, ezaugarri amankomun bat partekatzen dute: hezkuntza sistema tradizionalari alternatiba bat bilatzeko asmoarekin sortuak izan direla, alegia. Honen ondorioz, "pedagogia alternatibo" izena ematen zaie. Hezkuntza alternatiboaren joera ez da berria den zerbait, inondik inora. Sistema konbentzionala sortua izan zen une berean, pedagogia alternatibo desberdinak jaiotzen hasi ziren, eta horietako askok, gaur egun ospe handia izaten jarraitzen dute. Hurrengo lerroetan, historian atzera egingo dugu, gaur egun dirauten teoria alternatibo garrantzitsuenak birpasatzeko.

XVIII. mendean, hezkuntzaren inguruko ideia pedagogikoen inflexio-puntu bat jasan zuten, Rousseau-k norberebanako eta gizartearen zoriontasunean oinarritzen zen ideal pedagogikoa planteatu zuenean. Íñiguez-ek (2010) dioenez, ideal hau, haurrengan, ikasketetarako ikuspegi positiboa eragitean eta jakin-minak piztean oinarritzen zen. Jende askok – haien artean, irakasle askok – ez zuen ondo hartu Rousseau-ren planteamendua, askatasunarekin, idealismoarekin eta zorrotasun faltarekin lotzen baitzuten hezkuntza proposamenaren ideal hura. Betidanik nagusitu izan diren eskola konbentzionaletan, jarrera negatibodun ikasle desmotibatu eta problematiko ugari aurki daitezke – gaur egungo eskoletan ere. Hezkuntza tradizionalaren arazo honi aurre egiteko erabiltzen diren konponbideak – zigorrak eta errietak – eraginkortasun gutxiak izan dira eta horrela jarraitzen dute.

Hezkuntza tradizionalaren ideia eta printzipioekin desadostasunak dauden pedagogia desberdin ugari nabarmendu dira historian zehar, eta horietako batzuk gaur egungo hezkuntza eragin handia izan dute, are gehiago, batzuk indarrean jarraitzen dute oraindik ere. Alternatibotzat ezagutuak diren pedagogia hauetako asko, psikologia positiboaren kontzeptuekin hertsiki loturik daude. Hauen artean, garrantzitsuenak, XX. mendeko pedagogo garaikide desberdinek sortuak izan ziren: Dewey, Montessori, Decroly, Piaget, Freinet, Neill eta abar. Gehiengoek

eskola propioak ireki zituzten, haien pedagogia praktikan aplikatzeko asmoz. Hurrengo lerroetan, pedagogo bakoitzaren printzipio eta ekarpen garrantzitsuenak aipatuko ditut.

2.1. Rousseau (1712-1778). Pedagogia positiboaren sorkuntza.

Jean-Jacques Rousseau filosofo suitzarrarentzat, hezkuntzaren gauzarik garrantzitsuenak, haurraren eta inguru naturalaren arteko erlazioa zen. Pedagogia positiboaren aitzindaria izan zen aditu honek, helduok haurraren hazte-prozesu naturala errespetatu behar dugula defendatzen zuen, oztupoak eragotziz eta presarik

sartu gabe. Rousseauk garrantzia handia ematen zien haurren sentimenduei, hauek ere hezituak eta ebaluatuak izan behar direla aldarrikatuz.

“Aunque esta sensibilidad del corazón, que nos hace gozar verdaderamente de nosotros mismos, es obra de la naturaleza, y quizá producto del organismo, necesita situaciones que la desarrollen. Sin esas causas emocionales un hombre nacido con sensibilidad no sería nada y moriría sin haber conocido su ser”. (Íñiguez, 2010, 60.orr.).

Rousseau-k hezkuntzaren historian eragin handia izan du, pedagogia garaikidearen aitzindaritzat hartua izan ohi delarik.

2.2. Dewey (1859-1952). Interesa eta esperientziaren garrantzia hezkuntzan.

John Dewey pedagogo, hezkuntza progresiboaren mugimenduaren buru eta eskola aktiboaren sortzailea izan zen. Estatubatuar honek garatutako pedagogiaren oinarri nagusia interesaren doktrinan zetzan, pertsona batek ezin duela beste batengan interesa modu artifizial batean piztu defendatzen zuen, ikaskuntza interes errealean oinarritu behar dela aldarrikatuz.

Íñigüezen (2010) esanetara, Dewey-entzat, benetazko hezkuntza metodoak ikerkuntza metodoarekin bat egiten zuen eta ikaskuntza benetan eraginkorra izateko, ikasleak burutu behar du prozesu osoa, irakasleak gidatzen eta laguntzen duen bitartean. John Dewey-ek, Estatu Batuetako ikastetxeen berrikuntza pedagogikoaren aldeko mugimendua sortu zuen, aurrerago ospe handia lortuko zuena. Mugimenduak printzipio hauek defendatzen zituen:

- Haurraren garapen-prozesua errazteko askatasuna da beharrezkoa.
- Eskolan ematen den ikaskuntza-prozesuaren ardatza ikaslearen interesa da.
- Irakaslea, haurraren ikas-prozesuaren gidaria da.
- Eskola eta ikaslearen familiaren artean kooperazioa egotea beharrezkoa da.

2.3. Montessori (1870-1952). Pedagogia zientifikoa eta haur eskolak.

Montessorik, hezkuntza, norbanakoaren barruan ematen den prozesu espontaneotzat ulertu behar dugula zioen, hau lortzeko, oztopo artifizialik gabeko ingurunea eta material egokiak haurren eskura jartzea ezinbestekotzat jotzen zuelarik. Gaur egun hezkuntza alternatiboan hainbesteko indarra izaten jarraitzen duen teorilari honek, haurrek bere esperientziak burutu ahal izateko, helduok haien ikaskuntza-prozesuan gehiegi sartu gabe lagundu behar diegula aldarrikatzen zuen, guk beste modu batean ikasten dugulako. Montessori-k, bere azkeneko liburuan, *“El secreto de la infancia”*, gai honi buruz hitz egiten du:

“Los adultos somos recipientes. El niño sufre una transformación, las impresiones no sólo penetran en su alma, sino que la forman, se encarnan en él. El niño crea su propia “carne mental” al utilizar las cosas que están en el ambiente. Por tanto, define la mente del niño como “mente absorbente” y habla de “periodos sensibles” durante los cuales el niño asimila con rapidez las series enteras de experiencias de un tipo”.
(Íñiguez, 2010, 63 orr.)

Maria Montessori psikiatra eta psikologa famatua izan zen eta nahiz eta urritasun sentsoziala zuten hurrekin lanean hasi, beranduago haur hezkuntzako hurrekin aritu zen. Montessorik pedagogia zientifikoa sortu zuen, adin desberdinetako pertsonen berezkoak dituzten ezaugarriei buruzko ezagutza eta azterketa berrizaileetan oinarritzen den joera, hain zuzen ere. Pedagogia zientifikoa berezkitzat hartzen dituen ezagutza hauek, psikiatria eta psikologia bezalako zientzia berrien bitartez eskuratzen dira.

Montessoriren pedagogia ezinezkoa izango litzateke aplikatzea berezkoak dituen material pedagogikoak kontuan hartu gabe. Gaur egun hezkuntza alorrean hain famatuak diren Montessori materialak, pedagogia honek ikaskuntzan funtsezkitzat jotzen zituen lau ekintzak – praktika, imitazioa, errepikapena eta ordena eta sailkapena – betetzeko eta lantzeko eginak izan dira. Aipatu dudana bezala, gaur egun pedagogia honen berezko material eta jarduera didaktikoak eskola batzuek erabiltzen jarraitzen dituzte eta oso egokiak dira hezkuntza intelektuala, motriz eta sentsoziala modu autonomoan lantzeko. Íñiguez (2010) dioen bezala, Maria Montessori, haur eskolen antolaketan gehien eragin zuen pedagogo izan zen, egin zituen ekarpen berritzaile guztiengatik.

2.4. Decroly (1871-1932). Interesguneak eta ikaskuntza globalizatua.

Ovide Decroly, hezkuntza-metodo globalen eta interesguneen doktrina pedagogikoaren sortzailea izan zen, globalizazioaren eta haurren berezko interesen arteko harremana estutu

zuelarik. Pedagogo eta maisu belgiarrak garatu zuen pedagogiaren oinarriak, haurraren ikas-prozesuak errespetatzea, adin bakoitzari egokitutako jarduerak egitea eta ikasleen interesei lehentasuna ematea dira. Decrolyren pedagogiaren printzipio nagusia, bizitza hezkuntzaren helburutzat hartzean datza. Printzipio hau, Bruselaren 1907. urtean ireki zuen l'Ecole de l'Ermitage-k berezkotzat duen leman antzeman daiteke daiteke: *“École pour la vie et par la vie”*.

Decrolyk, ikaskuntza prozesua modu egokian eman dadin, ikasleei ezagutzak modu globalizatuan transmititu behar zaizkiela defendatzen zuen, izan ere, haurraren arreta, lehenengo, gauzen multzoetan finkatzen da, ez du arreta partzialki gauza batean zentratzen hasieratik. Decrolyren pedagogiaren beste printzipioa interesguneak dira, haurrek berezkoak dituzten oinarritzko beharrak asetzean oinarritzen direlarik. Aipatutako web orrialde honek adierazten duen bezala (<http://www.educared.org/global/ppce/centros-de-interes>), interesguneek lau ardatz dituzte, haurren beharrak betetzen dituztenak: elikatzea (bizitzaren garapena ahalmentzeko); kanpo-ingurunearengandik babestea; arriskuarengandik defendatzea; eta elkartasunean ekitea eta birsortzea. Interes-zentro bakoitzaren garapena hiru faseetan ematen da:

- Behaketa-fasea. Objektuen nolakotasun sentsozialak behaketaren bidez deskubritzen dira. Hau da metodo zientifikoaren hasiera.
- Asoziazio-fasea. Haurraren aurre-ezagutzak, behaketa-fasean jasotako ezagutzekin erlazionatzen dira. Modu honetan, informazioaren prozesamendua gertatzen da: ordenaketa, konparazioa, seriazioa, tipifikazioa, abstrakzioa eta orokortzea, alegia.
- Adierazpen-fasea. Prozesuaren goreneko puntua da. Ikaslea, dagoeneko guztiz barneratuak dituen ezagutzak, bizitzan aplikatzeko gai da orain. Adierazpen bi modu daude: adierazpen konkretua (ezagutzen materializazioa sorkuntza-lanen bidez ematen denean: marrazki-libre edo eskularen bidez) eta adierazpen abstraktua (ezagutza kode konbentzionalen eta sinboloen bidez materializatzen denean: hizkuntza matematikoa edo musikaren bidez, hala nola idatzitako testuen bidez adierazten da).

Gaur egun indarrean jarraitzen duen Decrolyren pedagogiak, eskolan behaketa eta esperimentazioa bultzatu behar dela aldarrikatzen du.

2.5. Neill (1883-1973). Pedagogia ez-autoritarioa eta Summerhill eskola.

Alexander S. Neill, Eskozian jaiotako hezkuntzalari aurrerakoia izan zen, pedagogia ez-autoritarioaren ordezkari nagusia. Joera honen arabera, hezkuntzaren lehen baldintza

askatasuna da, pertsona librean egiteko modu bakarra, ikasleei sistema aske batean esperimentatzeko aukera ematea dela defendatzen duelarik. Autoritarismoaren aurkako pedagogia, zoriontasunaren pedagogian hezkuntzaren historia osoan zehar gehien sakondu duena izan da.

Neillek, bere pedagogiari ohore eginez Summerhill eskola independentea sortu zuen Ingalaterran, 1921.urtean. Eskola demokratikoen mugimenduaren aitzindaria da eta askatasuna eta autogobernuan oinarritutako hezkuntzaren alde egiten du, ematen den ikaskuntza printzipio hauetatik abiatzen delarik. Íñiguez (2010) dioenez, Neill-en ideiak asko hurbiltzen dira Rousseau-ren pedagogiaren printzipioetara, nahiz eta behin aitortu zuen ez zuela pedagogo honen teoriaren berri izan aurretik. Neillen iritziz, gaiztotasuna ez da gauza naturala, maitasun faltagatik sortutako jarrera bat baizik. Hezkuntzalariak ondoko aipamen hau egin zuen egun batean:

“No creo que el niño tenga instintos criminales. La criminalidad aparece en el niño como una forma perversa de amor... Todo caso de actitud criminal en un niño puede ser rastreado hasta encontrar la falta de cariño hacia él” (Íñiguez, 2010, 66.orr).

Hezkuntzalari honen arabera, zoriontasunera iristeko modua, askatasuna eta maitasunaren bidez da. Summerhill, autogobernu-sistema batean oinarritutako hezkuntza-komunitate bat zen eta komunitate hau osatzen zuten partaideak ziren – ikasleak, irakasleak, gurasoak eta abar – bizikidetzara-erabakitzen zituztenak. Neill, zigorren eta errieten aurka zegoen eta beldurra eragiten duten jarrerak eragotzi behar direla aldarrikatzen zuen, horren ordean, ikasleak maitasunez hartzeko.

2.6. Freinet (1896-1966). Hezkuntzarako lan-metodologia berriak.

Célestin Freinet, hezkuntza kooperatiboaren ekarpena egin zuen pedagogo frantziarra izan zen, ikasgelarako lan-metodologia berritzaileak sortu zituenak. Berak eragindako mugimendua beste herrialde askotara zabaldu zen. Freinet-ek Ovide Decrolyren pedagogiaren eraginak jaso zituen, interes-zentroen eta ikaskuntza globalizatuaren ideiak bere teoriarik aplikatu zituelarik. Freinet-ek teknika desberdinak sortu zituen eskolarako, haien artean garrantzitsuenak, eskola-inprimategia, eskola-fitxategiak, autozuzenketak, lan-plangintzak, interesguneak, asanbladak, konferentziak eta egunkari-murala ziren. Íñiguez (2010), pedagogoak haurraren bizitzako esperientzei ematen zien garrantziari erreferentzia egiten dio hurrengo lerroetan:

“Todo ello configurará una propuesta global a la que Freinet llama el método natural, es decir, realizar una metodología escolar a partir de la experiencia diaria de la vida

individual y social del infante, que no únicamente pretende que el infante aprenda los conocimientos escolares sino, sobre todo, que desarrolle su personalidad, su creatividad, y una socialización individual y colectiva para que sea más libre”. (Íñiguez, 2010, 68-69 orr.)

Célestin Freinet XX. mendeko pedagogo handienetakoa izan da eta gaur egungo hezkuntza-kulturan ospe handia izaten jarraitzen du. Bere teknikak testuinguru desberdinetara moldatzeko duten gaitasunari esker, gaur egun hauetako askok oraindik eskoletan erabiliak dira, pedagogiak indarrean jarraitzen baitu.

3. AMARA BERRI: SISTEMA PROPIOA ERAIKI DUEN ESKOLA. HEZKUNTZA ALTERNATIBOAREN GERTUKO ADIBIDE BAT.

Aurreko kapituluan, hezkuntza sistema konbentzionalarekin bat ez datozen teoria alternatibo desberdinak ezagutu ditugu, gehiengoak XIII. eta XIX. mendeetan sortuak izan zirenak. Gaur egun ere, nahiz eta teoria hauek ospe handia izaten jarraitzen duten, pedagogia eta sistema alternatibo berriak jaiotzen ari dira mundu mailan. Espainiaren kasuan, horrelako pedagogia desberdinak aurrera eramatea ez da gauza erraza suertatzen, gobernuak ezartzen dituen hezkuntza lege atzerakoiek askotan pedagogia hauen garapen-prozesua galarazi egiten dutelako. Hala ere, badaude hezkuntza-sistema desberdin batean oinarritzen diren eskola eta ikastetxe batzuk, haien artean, Amara Berri ikastetxea.

Amara Berri ikastetxea adibidetzat jartzea erabaki baldin badut, oinarritzko hezkuntza osoa - haur hezkuntza eta lehen hezkuntza etapak - ikastetxe honetan egin nuelako izan da. Arrazoi honengatik, sistema honen printzipioak eta funtzionamendua oso gertutik bizitzeko aukera izan nuen urte askotan zehar eta, horregatik, gauza polita eta interesgarria iruditzen zait eredu bezala hartzea.

“Amara Berri ikastetxeak, hezkuntza-sistema tradizionalak irakaskuntzaren inguruan duen ideiarekin hausten du” (M. Marín, 2006).

Donostiako Amara Berri Ikastetxea (<http://amaraberri.org/topics/intro/>), nortasun nahiko berezia duen zentro publikoa da eta Espainia-mailan ezaguna den hezkuntza-sistema propio batean oinarritzen da. 1979. urtean, Loli Anaut (<http://www.amaraberrisarea.hezkuntza.net/web/guest/loli-anaut>) 1939. urtean jaiotako maistra irundarrak Amara Berri proiektua burutu zuen ikastetxe honetan: *globalizazioa sistema ireki baten barruko bizi-prozesu gisa*. Gonzálezek dioen bezala (2010), urte batzuk beranduago, proiektu hau sistema bilakatuko zen, elementu guztiak etengabe elkarrekintzan daudelako, gainera, etengabe berritzen eta elementu berriak integratzen ari dira, sistema irekia da beraz.

Hainbat urteetan zehar Amara Berri ikastetxeko zuzendari pedagogiko gisa aritu den maistra honek hezkuntza-sistema globalizazioaren ikuspuntutik begiratzen du:

“Globalizazioaz bizi-prozesu gisa aritzean (...) garatzen ari den pertsona jarri nahi dut erdian, pertsona bizia eta bere inguruneko kide eta parte den pertsona. Bizitza globala dela esaten dugu, eta eskola, aldi berean, izatea, garatzea eta osotasunean bizitzea ahalbidetuko digun gizarte gisa ulertu behar dela.” (Anaut, 2004, 21 orr.)

1990. urtean, Eusko Jaurlaritzaren Hezkuntza Sailak zentro berritzaile izendatu zuen Amara Berri, eta ordurako zentroak martxan jarriak zituen bi funtzioak aitortu zizkieten, alde batetik ikerkuntza eta berrikuntza pedagogikoa, eta beste aldetik, EAE-ko beste ikastetxe batzuetan lan egiten zuten irakasleen formakuntza.

Ikastetxea, gaur egun, bost edifizioetan banatua dago, horietako hiru haur hezkuntza ziklora zuzenduak – Loiola, Salaberria eta Urbietako zentroak – eta beste biak – Morlans eta Ferreríaseko zentroak – lehen hezkuntzara zuzenduak. Guztira 1.300 ikasle ditu ikastetxeak eta maila soziokultural ertain-altuko familietatik datoz. Irakasleei dagokionez, 90 irakasle daude bost zentroetan banaturik eta HBS-ko terapeutika, Aransgi eta Hezkuntza-Laguntza 24 espezialistek osatzen dute. Datu hauek ikastetxea osatzen duen hezkuntza-komunitateari dagozkio, baina gaur egun, Amara Berri sistema ez da hemen bakarrik finkatzen, Euskal Autonomia Erkidegoko 20 ikastetxe sistemaren partaide dira eta elkarren artean sarean lan egiten dute esparru amankomun batean. Ikastetxe hauek Araba, Bizkaia eta Gipuzkoako probintzietan sakabanaturik daude eta haien artean sarean etengabeko koordinaketan aritzen dira ikertze lanak batuz, irakasleen etengabeko prestakuntza eginez eta sistema indartzeko beste estrategien garapenak aurrera eramanez (haien artean aldizkariak, hitzaldiak, bilerak eta abar).

Amara Berri sistemak duen printzipio garrantzitsua, ikaslegoarekiko kontzepzioa da: ikasle bakoitza izaki globaltzat hartua da, bere garapenaren alor guztiak kontuan hartzen direlarik.

“Es la persona quien nos interesa, su desarrollo emocional, social, cognitivo,... ; con unos intereses y motivaciones entre los que el juego adquiere un valor relevante, y pensamos que cada persona, diferente de las demás, parte de un esquema conceptual y emocional determinado, y tiene su propio potencial”. (González, 2010, 172 orr)

Gonzálezek (2010) – 2005. urtetik Amara Berri ikastetxeko zuzendaria – aniztasuna bertutetzat hartzea ikastetxearen oinarritzko beste printzipio bat dela argi azaltzen du, honi esker sistema eratu eta aberastu egiten dela defendatuz. Amara Berriko antolatze-egitura malgua da, testuinguruen, taldekatzeen eta pertsonen aniztasuna ematen direlarik, une bakoitzean proposatzen diren helburuen arabera. González-ek, aniztasunaren ondorioz sortutako kontrasteak modu positiboan ikusten ditu:

“De la socialización-interacción como contrastación surge la identidad del individuo y del grupo. (...)”. (González, 2010).

Aniztasunaren kontzeptua oraindik gehiago hedatzen da ikasgelen antolaketari begiratzen badiogu, izan ere, ikastaldeak ez dira ikasmailaren arabera – gainontzeko ikastetxe gehienetan

El sistema educativo a debate: innovación curricular y proyectos de trabajo/ Hezkuntza sistema eztabaidatuz: berrikuntza curricularra eta lan-proiektuen metodologia

egiten duten bezala – egituratzen, zikloka baizik. Hau da, adinen nahasketa bat ematen da, baina lehen hezkuntzako hiru zikloetan bakarrik jarraitzen da eredu hau, izan ere, haur hezkuntzan, hain adin txikikoak izanez, urte berean jaiotako haurren artean alde izugarriak egon ohi dira, eta beraz, taldeak beti heterogeneoak izaten dira. Amara Berri Sistemak berezkoa duen ezaugarri metodologiko honetan, ikasle bakoitzak bere mailan egiten du lan. Loli Anautek baieztapen honi erantzuna ematen dio:

“Horretarako programa irekia behar da: aurrerapauso handiagoak emateko gai dena ez da geldiarazten adina dela-eta, eta zailtasunak baditu ere, bere erritmoan egingo du aurrera. Programa gauzatzeko denbora luzeagoa da (bi urte), eta prozesuan banakako esku-hartzea egitea ahalbidetzen du, analisi, egoera eta estrategiei berriro heltzeko asti luzeagoaz.” (Anaut, 2004, 258. orr)

Adinak zikloka nahasten dira. Lehen hezkuntzan hiru ziklo daude, eta horietako bakoitzak bi ikasmaila hartzen ditu. Modu honetan, ziklo bakoitzari dagozkion bi ikasmailak ikasgela berberan nahastu egiten dira. Anautek, ezaugarri metodologiko honek dituen abantailak seinalatzen ditu, hezkuntzaren ikuspuntutik begiratuz:

- Ikasle zaharrenek dagoeneko ezagutzen dute gelako testuinguruen funtzionamendua, eta ikaskide gazteenei laguntza eman diezaiekete.
- Ildo beretik jarraituz, irakasleak denbora luzeagoa du ikasle bakoitzari arreta pertsonalizatua emateko, batez ere gazteenei begira (besteak autonomoagoak direlako bigarren urtean).
- Ikasle gazteenentzat, ikasle zaharrak erreferentziatzat hartzen dituzte: jarduerak egiteko orduan, hala nola interesei, laguntzei, ikasteko estiloari eta harreman sozialei dagozkien erreferentziak. Gainera, haiengandik edozein unetan laguntza jasotzeko aukera dute.
- Ikasle zaharrenek ere irabazi egiten dute modu honetan lan eginda, haien burua ikasle gazteenekin alderatuz, egindako aurrepausez jabetzeko aukera baitute.

Ikastaldeak ez dira normalean bezain egonkorrak izaten, eta ikasleak txikitatik ohitzen dira haientzat berria den jendearekin harremantzen. Honetaz gain, talde aldaketa hauek harremanak sortzen dituen mendekotasunak apurtu egiten ditu.

“Lagun berriak egiteko, liderrak aldatzeko eta aurreko kluxe edo estereotipoak aldatzeko unea da. Gehiegi harrotzen diren pertsonak berriro kokatzen dira talde berrian, eta onartuak sentitzen ez zirenek ere, ikustezin zirenek ere, beren lekua egin dezakete” (Anaut, 2004, 259. orr)

Amara Berri Sistemak dituen helburu orokorren artean, nortasun garapenari lotutako helburuak; gizarte harremanen garapenari lotutako helburuak eta diziplina eduki handiena duten ikasketen helburuak desberdintzen dira. Honen arabera antzeman dezakegu sistema honek ez diela eduki akademikoei lehentasunik ematen, baizik eta alor desberdinetako edukiei garrantzia berbera ematen diela, ikasle bakoitza ikuspuntu globaletik begiraturaz. Printzipio metodologikoen artean, ikastetxearen web orrialdean honako hauek azpimarratzen dira:

- Indibidualizazio printzipioa: ikasle bakoitzaren gaitasunak, egoerak eta erritmoak errespetatzen dira ikaskuntza prozesu osoan zehar.
- Sozializazio-printzipioa: izaki sozialtzat jardutera eramaten dituzte ikasleak.
- Jarduera printzipioa: pertsona baten egiteko ahalmena gidatzen duen ikuskera.
- Sormenaren printzipioa: inteligentzia emozionalarekin lotzen den gizakion gaitasuna da. Eremu guztietan ematen da.
- Askatasun printzipioa: Indibidual eta sozialaren artean mugitzen da.
- Globalizazio printzipioa: Ikasle bakoitza zein ikastetxea modu globalean hartzen dira. Ikuspegi hau, sistema ireki baten barneko bizi-prozesutzat ulertzen dute.
- Normalizazio printzipioa: Testuingurua ezagutzea eta menderatzea, eta norbera bertan kokatzea.

Printzipio hauetatik abiatuz eta haiei erantzuna emateko helburuarekin, Amara Berri Sistemaren ezaugarri metodologikoak sortu ziren. Horietako batzuk ondokoak dira:

- Ikasgela edo departamendu bakoitza, testuinguru sozial, egonkor eta osagarrien bidez programatua dago. Irakasgaiak erlazonaturik daude.
- Jolasa testuinguruen oinarritzat hartzen da, ikasleen interesetatik abiatzen baita.
- Lehen hezkuntzako zikloetan, ikasgela bakoitza departamendu espezializatu bat da. Modu honetan, ikasleak saio bakoitzean departamenduz aldatzen dira eta ikasgai bakoitzean irakasle bat dute. González-ek (2010) adierazten duen bezala, honi esker, ikasleek jarraipen landuago eta kontrastatuagoa egitea ahalmentzen da, eta ikasleek irakasle gehiagorekin konektatzeko aukera dute.
- Tutoretza, irakasle osoak betetzen duen funtzioa da, baina, ikasle bakoitzak eta bere familiak erreferentziazko irakasle bat izango du ikasturte osoan zehar. Tutore izena hartzen duen irakasle hau izango da gurasoekin bilerak egiteaz arduratuko dena, eta gainontzeko irakasleek haien seme-alabekiko dituzten iritzi kontrastatuak emango dizkie.

- Mediateka, departamenduetan egiten diren lanen funtsezko informazio iturria da. Liburutegiak, irratiak, telebistak, prentsak eta ordenagailuek osatzen dute eta sisteman guztiz integratuak daude.
- Testu-liburuak ez dira oinarritzko erreferentzia gisa erabiltzen, sistemaren printzipioen aurka doazelako. Era berean, etxerako lanak ez dira beharrezkoak izaten, normalean, kasu puntual batzuetan bakarrik bidaltzen direlarik.
- Kritika konstruktibistei pisu handia ematen zaie, norberaren irizpideetan sakontzen laguntzen baitute eta beste ikaskideenganako tolerantzia eta errespetu-jarrera garatzen dutelarik.
- EAE-ko bi hizkuntza eredu nagusienak eskaintzen dira: B eredua (gaztelaniaz eta euskeraz) eta D eredua (euskeraz).

Ikasleen egunerokotasuneko lanak eta eginbeharrak ez dira unitate didaktikoen bidez programatzen, baizik eta testuinguru sozial izeneko jardueren bidez. Jarduera hauek jolasean oinarritzen dira eta errealtateko bizitzarekin ahalik eta antzeman handiena ematen zaie. “Txoko” izenez ezagutuak diren ingurune hauetan zehar ikasleak errotazio moduan mugituz joaten dira, batetik bestera aldatzen doazelarik. Txokoak elkarren artean osagarriak dira eta bakoitzean garapen kontzeptual desberdinak ematen dira.

“Jolasa ez da gutxietsi behar, ezta edozein denbora-pasarekin nahasi behar ere; izan ere, hizpide dugun jolasa hezkuntza-asmoaren parte da. (...) Jarduera batzuek harreman soziala berezko dute (adibidez, Merkataritza Sailean, ikasleek erosi edo saldu egiten dute, eta fabrika, biltegi edo banketxeaz arduratzen dira); beste jarduera batzuk, aldiz, indibidualagoak dira, baina beti dute harreman sozialarekin zerikusia duen zertarako bat. Esaterako, ikasle batek irratiz eman duen albistea edo egin nahi duen elkarrizketa.(...) Mota horretako jolasek garatzen lagunduko diote, eta hau guztia irakatsiko, besteak beste: jardueraren gakoak ezagutzen, metodoarekin lan egiten, harremanetan jartzen, ardurak bere gain hartzen, erabakiak hartzen, ilusioa izaten eta gogoz lan egiten, etab”. (Anaut, 2004, 25-26. orr)

Ebaluaketa, nolakotasun formatiboa duen prozesu gisa hartzen du Amara Berri Sistemak, ikasleek egiten dituzten lorpenak behatzeko eta sor daitezkeen ikasteko zailtasunak detektatzeko tresna baliagarria delarik. Ideia hau jarraituz, ebaluaketa lan prozesu-osoan zehar egiten da, eta emaitzei ez zaie garrantzia berezirik ematen. Ikasle bakoitza ikuspegi globalizatzailetik ebaluatua da, pertsona bakoitzaren berezko potentziala kontuan hartuz, ahalik eta etekin handiena ateratzeko asmoz. Haurren familiekin konfidantzazko harreman bat garatzeko ahaleginak egiten dituzte irakasleek.

Laburbilduz, Amara Berri Sistemak, ikasleak bizitzarako eta testuinguru aldakor batean lan egiteko prestatzea du helburu; arazoak konpontzeko eta haiei aurre egiteko gaitasunak garatzeko ezagutzak helarazten dizkielarik. Irakaslegoari ere erronka berriak aurkezten zaizkie etengabe, ikasgaiak aldakorrak baitira.

“La escuela del siglo XXI no debe estar preparada solamente para desarrollar un proceso de enseñanza-aprendizaje, sino sobre todo un proceso de pensamiento, debe enseñar a aprender, a pensar, y que ese proceso de pensamiento nos ayude a que nuestro desarrollo social y personal sea mejor”. (E. M. González, 2010, 176.orr)

4. HEZKUNTZA SISTEMA BERRERAIKIZ: LAN-PROIEKTUAK, METODOLOGIA BERRITZAILEA.

Pedagogia eta eskola alternatiboak alde batera utzita, hezkuntza sistema konbentzionala jasaten ari den aldaketei ekingo diogu orain. Lehenengo kapituluari aipatu dudan bezala, sistema hau antzinako arrazionaltasun batean ainguratua dago. Garai horretako hezkuntza sistema, Industria-Iraultzaren eraginez gizartean sortu ziren beharrei erantzuna emateko helburuarekin eraikia izan zen eta ondorioak onak izan ziren. Baina ordudanik urteak igaro dira, eta gizarteak aldaketa handiak jasan ditu; hezkuntza alorrean ordea, ez da ia aldaketarik eman orain arte, eta horregatik, gaur egungo gizartearekin bat ez datorren sistema baten pentsakia eta hezi izan gara.

Zorionez, azkeneko urteotan teknika, material eta metodologia berritzaileak integratuak izaten ari dira eskoletan, informazio eta ezagutzaren gizartearekin - gaur egungo gizartearekin, alegia - bateragarriak direnak. Metodologia berritzaile hauen artean, lan-proiektuen bidezko ikaskuntza dago. Azkeneko urte hauetan indar handia hartzen ari den metodologia honen ezarketa, ondorio oso positiboak ekartzen ari da hezkuntza komunitate osoaren artean. Lan honetan, “lan-proiektu” izena erabiliko dugun arren, metodologia hau izendatzeko modu ugari daude, “proiektuen bidezko ikaskuntza” edo “proiektuen metodoa”, adibidez.

4.1. Zer dira lan proiektuak?

Lan-proiektuen metodologia, gaur egungo gizartearen arrazionaltasunari erantzuna ematen dion metodologia berritzaile bat da, ikaskuntza eta irakaskuntza prozesuak ulertu eta antolatzeke modu zehatz batean oinarritzen dena. Haurren interesa eta jakinmina pizten duen egoera problematiko batetik sortzen dira eta egoera horren ebazpena, ikaskuntza prozesuaren helburu nagusi bihurtzen da. Problema edo arazo horri konponbidea aurkitzeko, ikasleak haien aurre-ezagutzatik abiatzen dira, eta prozesuan zehar iturri desberdinetatik hartzen duten informazioa gutxinaka ezagutza berri bilakatuz joaten da. Beste hitz batzuetan esanda, lan-proiektu batek ikerkuntza prozesu baten nortasuna hartzen du eta ikasleak euren ikaskuntzaren protagonistak izanik, ikerlariaren rola eginez lan egiten dute. Eskola demokratikoaren bultzatzaile den bezala, lan-proiektuen metodologiaren joerak ez du ikaskuntza une eta espazio zehatzekin lotzen, eguneroko bizitzarekin baizik.

4.2. Testuinguru historikoa. Lan-proiektuak: antzinetik datorren kontzeptua.

Orain arte, lan-proiektuak, irakaskuntza teknika berri moduan XX. mendearen hasieran sortu zirela uste zen. Metodoaren sortzaileari dagokionez, bi teoria desberdin nabarmentzen ziren:

- Estatu batuarren teoriaren arabera, Stimson izan zen, 1908. urtean garatu zuen “Home Project Plan”-aren bitartez, lan-proiektuen metodoa aplikatu zuen lehen pedagogoak. Stimson, Kilpatrick-en aitzindari izan zela defendatzen zuen teoria honek.
- Teoria alemaniarren arabera ordea, R. Richards eta J. Dewey izan ziren lan-proiektuen metodoaren sortzaileak, haiek 1900. urtean garatutako programaren bitartez – “manual and industrial arts programs”.

Baina azkeneko ikerketen arabera, lan-proiektuen metodologiak denboran askoz ere lehenago omen du bere jatorria. Michael Knoll (1997) soziologo amerikarrak, ikerketa lan honen buru, ondorioztatu du lan-proiektuek jatorria ez dutela XIX. Mendean, eta beraz, ez zirela sortuak izan hezkuntza-alorrean eman zen mugimendu industrial aurrerakoia eraginez, baizik eta hiru mende aurreragotik omen datozela. Knoll-ek, metodo hau XVI. mendearen bukaeran jaio zela ondorioztatu du, arkitektura, ikasgai akademikotzat lehenengo aldiz ofizialki ezagutarazi zenean, Erroman, hain zuzen ere:

“According to recent studies, the "project" as a method of institutionalized instruction is not a child of the industrial and progressive education movement that arose in the United States at the end of the 19th century. Rather it grew out of the architectural and engineering education movement that began in Italy during the late 16th century” (M. Knoll, 1997, 1.orr.).

Knoll-ek (1997), berak egindako ikerkuntza lanean, lan-proiektuen jatorriaren historia bost garai edo faseetan banatzen du, jarraian azalduko ditugunak.

4.2.1. Lan-proiektuen hastapenak Europako arkitektura eskoletan (1590-1765)

1593. urtean, Erroman Accademia di San Luca arte-eskola ireki zen, arkitektura – “eraikuntzaren artea” kontsideratzen zena – lehen aldiz ikasgai akademiko gisa aplikatu zelarik. Errenazimendu osoan zehar arkitektura lehiaketak egiteko ohitura zegoen, arkitektoak benetazko artistak kontsideratuak izatera iristeko helburuarekin, izan ere, arkitektura lanbide independente gisa hartua zen. Lehiaketak, irakasleak ikasleei erronkak ezartzean oinarritzen ziren: ikasleek eraikuntza desberdinak diseinatu behar zituzten, sormen artistikoa garatzeko helburuarekin.

San Luca akademian, lehiaketa hauek aplikatuak izaten hasi ziren ere eta ikasleek ikasturtean behin egin behar zituzten. Akademia honetan, lehiaketei *proiektu* izena – italieraz “Progetti” – eman zitzaion. Hau izan zen “proiektu” kontzeptua hezkuntza alorrean agertu zen lehenengo aldia.

1671. urtean, Pariseko Académie Royale d’Architecture eskolan, Erroman sortua izan zen lehiaketen sistemak aldaketa batzuk jasan zituen. Ikasleek, ikasturtean behin proiektu bat burutu behar izan ordez – Erroman zen bezala –, hemen hilabetero egin behar zuten bat, arkitektura ikaskuntzaren titulua lortu ahal izateko. Ordudanik, proiektuen metodoa hezkuntza alorrean finkatua geratu da.

4.2.2. Proiektuak irakaskuntza-metodo gisa eta hauen ezarpena Amerikan (1765-1880)

XVIII. mendean, ingenieritza ere Europako eta Estatu Batuetako industria-eskola eta unibertsitate tekniko berrietan aplikatzen hasi zen ikasgai ofizial moduan. Aldi berean, proiektuen metodoa ikaskuntza hauetara ere iritsi zen, Estatu Batuetara zabaldu zelarik. 1870. urtean, Illinoiseko Unibertsitateko ingenieritza irakaslea zen Stillman H. Robinsonek, ikasketetan bai teoria eta bai praktika lantzea beharrezkoa zela defendatu zuen. Modu honetan, ikasleek egin behar zuten proiektua paperean diseinatzeaz gain, eraiki egin behar zutela eskatzen hasi zitzaion (landutakoa praktikara eramateko asmoz). Eginkizun honek, lan-proiektuen kontzepzioan eragin handia izan zuen.

4.2.3. Lan-proiektuak “Manual Training” ikasgaian eta eskola publikoetan (1880-1915)

Robinson-ek garatutako planak disabantaila bat zuen: ingenieritza eta arkitekturako ikasleei ikerketak egiteko oso denbora gutxi geratzen zitzaion, proiektuak burutzen denbora asko eman behar zutelako. Horri aurre egiteko, Calvin M. Woodwarden eraginez – Washingtoneko Unibertsitate politeknikoko dekanoa –, 1876. urtean lan-proiektuak unibertsitatetik bigarren hezkuntzako institutuetan landuak izatera pasa ziren. 1879. urtean, Woodward-ek lehenengo “Manual Training School” ireki zuen St. Louis-en (Estatu Batuak). Eskulanetako eskola hauetan, ikasleek proiektuak garatu eta gauzatu egin behar zituzten, hau da, diseinatu ondoren, errealitatean eraiki behar zituzten, teoriatik praktikara eramanez. Ikasketa hauek hiru urtekoak ziren, eta titulua lortu ahal izateko, ikasleek graduazio proiektua egin behar zuten. Graduazio proiektua, makina bat eraikitzean zetzan eta bukatzerakoan, diseinatzeko orduan burututako marrazki eta moldeekin batera entregatu behar zitzaion irakasleei.

Proiektuak Estatu Batuetara zabaldu zirenean, hainbesteko ospea lortu zuten 1890. hamarkadan oinarrizko hezkuntza eskoletan aplikatuak izaten hasi zirela. Woodward-en ideiak

kritikatuak izaten hasi ziren urte hauetan sortu zen Hezkuntza mugimenduaren eskutik. Mugimendu honetako partehartzaileek, hezkuntza sistemak haurren interesak eta esperientziak kontuan hartu behar zituela erreibindikatzeko zuten, eta ondorioz, lan-proiektuak ere haurren nahietatik abiatu behar ziren. Mugimendu honen burua John Dewey filosofoa zen, ikaskuntza aktibo, esanguratsu eta konstruktibista baten alde egiten zuena eta oso ospetsua egin zen aipamenaren egilea: "The only way to prepare for social life is to engage in social life" (M. Knoll, 1997, 5.orr.)

Charles R. Richards – Nueva York-eko Columbia Unibertsitateko irakasle fakultatean "Manual Training"-eko irakaslea – Dewey-en ideia aldarrikatzailearen alde egiten hasi zen, lan-proiektuak hezkuntza prozesuaren azkeneko helburua izan beharrean, prozesuaren abiapuntua izan behar zirela defendatu zuen. Richards-ek, Dewey-en ideiak jarraituz, ikaskuntza esanguratsuaren alde egiten zuen:

"Children should work with "natural wholes" before dealing with artificial parts. As they developed an understanding of tasks as a whole, they would then be equipped to identify with their work, and recognize and solve the identified problems". (M. Knoll, 1997, 5.orr.).

4.2.4. Kontzeptuaren zehazketa eta metodoaren berrezarpena Europa (1915-1965)

Piskanaka, metodologia honek geroz eta jarraitzaile gehiago lortu zituen, baina oraindik arreta handirik jaso gabe zirauren. 1910. urtean, Rufus W. Stimson-ek nekazaritza ikasketetan lehenengo aldiz aplikatu zuen proiektuen metodologia, eta berak burututako "Home Project Plan" egitasmoa ezagutarazteko, kanpaina bat jarri zuen martxan. Stimson-ek, ikaskuntza prozesuaren lehen pausoa ikasleei ezagutza teorikoak aurkeztean oinarritu behar zela zioen, geroago ezagutza horiek praktikan aplikatzen hasteko. Estatu Batuetako hezkuntza erakunde guztiek izan zuten Stimson-en metodologiaren berri, eta hau izan zen ikasgai desberdin askotako irakasleek lan proiektuekin izan zuten lehenengo kontaktua. Une honetan, proiektuen metodologia hezkuntza aurrerakoiaren metodotzat hartua izaten hasi zen. Mugimendu honen ondorioz, hezkuntzaren psikologia berri bat jaio zen Estatu Batuetan: iniziatiba, sormena eta kritika jarreraren garapena helburu nagusitzat hartuko zituen hezkuntza- hain zuzen ere. Hurrengo urteetan, Kilpatrick izan zen proiektuen metodologia zehazteaz arduratu zena.

William Heart Kilpatrick (Georgia, 1871-1965), hezkuntzaren filosofian aditutako irakasle amerikarra izan zen. Nueva Yorkeko Columbia Unibertsitatean doktoretza egin zuen, eta ikasturtea amaitzean, Chicagoko Unibertsitateak antolatutako udarako ikastaro batean El sistema educativo a debate: innovación curricular y proyectos de trabajo/ Hezkuntza sistema eztabaidatuz: berrikuntza curricularra eta lan-proiektuen metodologia

matrikulatu zen. Ikasgai batean John Dewey psikologo famatua izan zuen irakasle, eta honek, Kilpatrick “inoiz izandako ikaslerik hoberena” izendatu zuen. Beyer-ek (1997) aztertu zuen bezala, Kilpatrick-ek Dewey-en irakasle papera gogor kritikatu zuen, irakasle ona ez zela esanez, nahiz eta beranduago asko estimatu zuen, bere filosofia- eta hezkuntzaren alorreko ikuspuntuak aldatu zizkiolarik esanez.

Unibertsitateko irakasle eskolan lanean egon ondoren, Kilpatrick-ek, bere espezialitatearekin (hezkuntzaren filosofia) lotutako irakasle lanpostu bat lortu zuen, 1912-1937 urteen artean bete zuelarik.

1918. urtean bere artikulu baten argitarapenari esker, Kilpatrick-ek ospe handia lortu zuen nazioarte mailan, hezkuntza munduan. “*The Project Method*” izeneko artikulu honen bidez, Kilpatrick-ek lan proiektuen metodologiaren berzehaztapena egin zuen, eta arrakasta handia izan zuen irakasle eta hezkuntzalarien artean.

M. Knoll-ek (1997) adierazten duen bezala, Kilpatrick, Dewey-en eta, batez ere, Edward L. Thorndike-ren teorian oinarritu zen proiektuak definitzeko orduan. Hurrek, haien ezagutzak eta esperientziak, egoera errealean ematen diren arazoaren ebazpenetatik eskuratu behar dituztela defendatzen zuen. Ideia honetaz gain, hezkuntzalariak esaten zuen haurraren psikologia oso garrantzitsua zela ikaskuntza-prozesu osoan zehar. Horregatik, hurrek askatasuna izan behar zutela zioen, modu honetan, motibazioa eta ikaskuntza arrakasta handiak lortuko zituztelako.

Kilpatrick-ek, bere artikulua idatzi zuenean, *proiektu* kontzeptuak aldaketa garrantzitsua jasan zuen. Izan ere, oso ikuspegi orokorretik definitu zuen kontzeptua, haur batek egindako edozein ekintza proiektu bat zela esanez, beti eta ekintza xede zehatz batekin eginga bazegoen. Modu honetan, bere arbasoek sortutako proiektuaren kontzeptua aldatu egin zuen, hauek, proiektu bakoitza ezagutzaren alderdi zehatz batekin lotzen zutelako.

Kilpatrick-ek, proiektu batek lau fase zituela esan zuen: motibazioa, planteamendua, aplikazioa eta iritzi kritikoa. Berarentzat, egoera ideala, lau fase hauek, irakaslearen laguntzarik gabe haurrak berakosatzen zituenean ematen zen.

1920. hamarkadan, Kilpatrick-ek garatutako ideia honek irakasle askoren arreta deitu zuen, baina aldi berean, kritika ezkor asko jaso zituen, bai kontserbadoreen aldetik, eta baita progresista batzuen aldetik ere. Harrigarria badirudi ere, John Dewey-ek berak kritika batzuk egin zizkion bere lagunaren teoriari, honako ideia hauek defendatuz:

- Lan proiektuek, bat-bateko ekintzetatik sortu ordez, “pentsaera ekintza oso bat” (*Complete Act of Thinking*) eskatzen dute aurrera eramanez ahal izateko.

- Haurrak ez dira gai haien kabuz proiektu bat hasieratik bukaeraraino burutzeko, irakaslearen papera oso garrantzitsua da, gidari eta laguntzaile gisa jokatu behar du eta ikasleek proiektu konplexuegiak aukeratzen ez dituztela segurtatu behar du.

Dewey, kritika hauekin, lan-proiektuen kontzeptu tradizionalera itzuli zen, Kilpatrick-en proposamena eta ideiak ukatuz. Knoll-ek (1997) dioenez, Dewey-ek lan-proiektuak ez zituen hartzen hezkuntza metodo bakartzat Kilpatrick-ek egiten zuen bezala, baizik eta existitzen ziren irakaskuntza-metodo guztien artean zegoen beste metodo bat zela zioen. Hau da, Kilpatrick-en ideiarekin konparatuz, Dewey-ek ez zion besteak bezainbesteko garrantzia ematen lan-proiektuei. Kritika guzti hauen ondorioz, 1930. hamarkadan proiektuen metodologiak indar handia galdu zuen, eta Kilpatrick-ek berak ere bertan behera utzi zuen egindako guztia, berak garatutako kontzeptua hankasartze bat izan zela aitortu zuenean.

Kilpatrick 1937.urtean erretiratu zen, Columbia Unibertsitateko irakasle eskolako lanpostua utziz. Lanean eman zituen 25 urteetan zehar, 35.000 ikasle inguru izan zituen. Hurrengo urteetan, Kilpatrick-ek bizitza aktibo bat eraman zuen, bi elkarreetako buru izanez: John Dewey Elkartea eta Hezkuntza Berriaren Elkartea, hain zuzen ere. Idazten jarraitzeaz gain, udarako zenbait eskoletan aritu zen ikastaroak ematen (Stanford, Northwestern eta Minnesota Unibertsitateetan, beste batzuen artean).

Hezkuntzalari honen teoriak jasan zituen kritika guzti hauek ez zuten lortu proiektuen metodologiaren desagerpena ematea. Izan ere, XX. Mendearen hasieran, nazioarteko herrialde guztiak Estatu Batuetako eragina jasotzen hasi zirenean, metodologia berritzaile honen inguruan zenbait eztabaida eman ziren nazioarte mailan, eztabaidaren erdigunea, Errusia izan zelarik. Honen arrazoia, Marxismoaren eragina izan zen. Iraultzaren ondoren, Kapitalismoaren hezkuntza-sistematik desberdintzeko asmoz, proiektuen metodologiak (*Metod Proektov* izenez ezagutua) indar handia hartu zuen Errusiar komunisten artean, 1920-1930. urteetan. Baina 1930.hamarkadan ospea galdu zuen, ekoizpen industrialari begira ez baitzen hezkuntza-sistematik aproposena. Berriro ere, proiektuen metodologiak gainbehera jasan zuen, Munduko Bigarren Gerraren ondorioz guztiz desagertu zelarik eskoletatik.

4.2.5. Lan-proiektuen birsortzea eta metodoaren hirugarren zabalkuntza Nazioartean. (1965-Gaur egun)

Hamarkada batzuk beranduago, Hitler-en gainbehera eman zenean, Mendebaldeko Europako herrialdeetan, hezkuntzako metodo berritzaileak aplikatzen hasi ziren, berriro ere. Honen eraginez, lan-proiektuak berragertzen hasi ziren eskoletan, ohizko hezkuntzaren alternatiba baten moduan.

El sistema educativo a debate: innovación curricular y proyectos de trabajo/ Hezkuntza sistema eztabaidatuz: berrikuntza curricularra eta lan-proiektuen metodologia

Berragerpen honen oinarriak Alemanian eman ziren, Faszismoaren arrastoak ezabatzeko nahiak eraginez. Horregatik, 1960. eta 1970. hamarkadetan, hezkuntzak aldaketa handiak jasan zituen herrialde honetan, Estatu Batuetan sortutako Hezkuntza Berriaren mugimenduari ateak zabalduz. Ordudanik, proiektuen metodologia geroz eta hedatuagoa dago mundu osoan zehar, eta gaur egun, geroz eta estimatuagoa dagoen ikaskuntza bidea da.

Ikusi dezakegunez, lan-proiektuen metodologiak gorabehera handiko garaiak izan ditu sortua izan zenetik gaur egun arte. Eskoletan oso ondo balioztatua egon eta arrakasta handiko uneak izan dituen arren, beste garai batzuetan berriz, gainbehera gogorak ere izan ditu, haren aurkako kritika handiak jasanez. Hala ere, praktika pedagogikoan, bigarren mailako metodologia gisa ikusten da zoritxarrez, metodologia minoritario bat, eskola alorrean beti erdi baztertuta egon dena. Baina, teoriarik, lan-proiektuen bidezko irakaskuntza, ikaskuntza esanguratsuarekiko gehien hurbiltzen den metodologia da. Hori dela eta, ekintza pedagogiko-didaktikoetan presentzia handiago bat izatea merezi du, eta horretarako, aldaketa-prozesu batetik hasi behar gara.

4.3. Metodologiaren printzipioak eta ezaugarri nagusiak

Lan proiektu batek egitura malgua eta irekia izan behar du. Honek esan nahi du ezin dugula hasieratik behin-betirako programazio bat egin eta praktikan aplikatzeko orduan prozesua zorrozki jarraitu. Izan ere, proiektu bat lantzen ari garen heinean, programazioan planteatu ez ditugun gauzak suertatu daitezke: ideia berriak, bat-bateko gertaera edo egoera bat, haurren proposamen berriak, eta abar. Edo, alderantziz, gerta liteke ere programazioan sartutako ekintza edo jardura bat azkenean ez egitea, haurrak ez dituelako motibatzen ala aplikazio prozesuaren garaian, proiektuak beste bide bat hartu duelako. Horregatik, nahiz eta hasieran asko laguntzen duen proiektuaren nondik-norakoa planteatzeak, kontuan izan behar dugu aplikatzeko orduan gauzak aldatu daitezkeela. Horretaz gain, LaCueva-k (1998) dioen bezala, garrantzitsua da lan-proiektuak beste jardura batzuekin ez nahastea. Izan ere, ikasleak ikerketa baten laguntzaile rola jokatzera mugatuak daudenean eta jardueraren arazoa hasieratik planteatua ematen den kasuetan, ez gara lan-proiektu bati buruz ari.

Lan-proiektuen inguruan, zenbait adituek egin dituzten definizio desberdinak daude. Haien artean, hurrengo hau egokia dela iruditzen zaigu:

“(…) un trabajo educativo más o menos prolongado (de tres a cuatro o más semanas de duración), con fuerte participación de los niños y las niñas en su planteamiento, en su diseño y en su seguimiento, y propiciador de la indagación infantil en una labor autopropulsada conducente a resultados propios.” (LaCueva, 1996, 167 orr.).

LaCuevak (1996) defendatzen duen bezala, proiektuak, eskolan ematen den irakaskuntzaren ardatz gisa izan behar ditugu, baina, aldi berean beste jarduera mota batzuekin elkarri lotuak daudela ahaztu gabe.

Funts pedagogikoei dagokionez, lan-proiektuen metodologiaren ezaugarri nabarmenetako batzuk ikusiko ditugu jarraian. Ezaugarri hauek, LaCuevak (1996) eta Hernándezek (2000) aipatutakoak dira.

- Ikaskuntza esanguratsua. Konstruktibismoan oinarritzen den ikaskuntza da. Ikasleak, informazio berria aurre-ezagutzekin lotuz ikasten duela kontuan hartzen da ikaskuntza mota honetan. Gertaeren arteko loturak sortzea da ikaskuntza mota honen helburua, eta errealitatearen bertsio bakar baten ideia zalantzan jartzen du.
- Lankidetzeta eta elkarlana. Ikasleen parte hartzea eta talde lana dira metodologia honen ezaugarri nabarmenetako bat. Lankideek esaten dutena entzuten jakitea garrantzitsua da lan-proiektuetan, haiengandik ere gauza berriak ikasi ditzakegulako.
- Berdintasuna eta aniztasuna. Aniztasuna guztiok sortzen dugula defendatzen duen ideiarekin alde egiten du proiektuen metodologiak. Honen ondorioz, errespetuz tratatu behar den gaia da, ikasle bakoitza desberdina dela onartuz eta guztiek eskubide berdinak dituztela kontuan hartuz. Hernández-ek (2000), lan-proiektuek, taldearen aniztasuna kontuan hartzen dutela dio, bakoitzak egin ditzakeen ekarpenetan oinarritzen direlarik, mugetan eta urritasunetan oinarritu ordez. Funtsezkoa da inor ez baztertua sentitzea.
- Ikaskuntza interpertsonal aktiboa. Oinarritzko gaitasunetako bati dagokion ikaskuntza da (gaitasun interpertsonala). Besteekiko harremanak eta enpatia garatzea du helburu.
- Ikerkuntza eta praktika. Proiektuen metodologian, haurren parte hartze aktiboa da ezaugarri nagusienetako bat. Modu honetan, esperientzien bidez eta bizitako egoera errealengandik ikasten dute haurrek. Gainera, ikerkuntza-prozesu bat izanik, lan-proiektuek, azterketarako, interpretaziorako eta kritikarako gaitasunak garatzen laguntzen dute.
- Inguruaren partehartzea. Lan-proiektu batean, ez dira irakaslea eta ikasleak bakarrik inplikatuak daudenak, eskolako komunitate osoak hartu beharko luke parte. Haurren familiek oso paper garrantzitsua jokatzen dute hemen. Eskolatik kanpoko erakundeak proiektuan inplikatzea ere oso aberasgarria da. Informazioa lortzen, jarduera batzuk egiten eta jakin-nahiak sortzen lagunduko gaituzte.
- Ikaskuntza kontzeptuala ez da ikasteko modu bakarra. Hernández-en esanetara (2000), lan-proiektuen metodologiak ideia hau defendatzen du, ekintza desberdinen eta

intuizioaren bidez ere ikasten dela esaten duelarik. Proiektu baten aurkezpenak, gure kulturak askotan gutxien duen gaitasun multzo bat berreskuratzea ekartzen du.

- Ebaluaketa jarraia eta hezigarria. Prozesuak emaitzak baino garrantzia handiagoa du lan-proiektuetan. Ebaluaketak, ikasle bakoitzari, egiten ari den ikaskuntza-prozesuari buruzko informazioa eman behar dio. Autoebaluazioa egitea oso garrantzitsua da ere, gogoeta pertsonalak zein taldekoak egiteko.
- Ikuspegi globalizatzailea. Metodologia honen oinarria, landuko diren ezagutza eta gaitasun guztiak haien artean erlazionatuak daudela da, bizitza errealean gertatzen den bezala.

Hernández-ek (2000) dioen bezala, psikologia kognitiboan oinarritzen den izaera konstruktivistadun metodologia honen helburu nagusia, ikasleek ikertzen dituzten problemen ulermena sustatzea da. Lan-proiektuen bitartez ikasleek bereganatzen dituzten gaitasun nabarmenenak, nortasun propio baten eraikuntza, sormena, jarrera kritikoa, arazoak planteamendua eta ebazpena, kontzeptuen integrazioa, erabakiak hartzeko gaitasuna eta iritzi eta ikuspuntu desberdinak egiaztatzeko gaitasuna dira. Horrez gain, haien mundua interpretatzeko beharrezkoak diren gaitasunak ere garatzen dituzte.

Hala ere, honetarako ezinbestekoa da eskolatik kanpo gertatzen dena kontuan hartzea lan egiteko garaian, kanpoko ezagutzekiko jarrera ireki bat sustatuz. Hauek curriculumetik haratago doazen ezagutzak dira.

Lan proiektuen metodologiak ohiko curriculumaren inguruan hausnartzea eskatzen du, izan ere, LaCuevak (1998) dion bezala, hezkuntza tradizionalan gertatzen ez den bezala – ezagutza diziplinarrak lantzean oinarritzen da –, lan proiektuek ezagutza metadiziplinarrak hartzen dituzte bere baitan. Diziplinartekotasunean oinarritutako curriculum bat beharrezkoa da, ikasgaietan antolatua ez dagoena, eta eraikuntza prozesuan egongo balitz bezala planteatua, itxia eta finkoa izan ordez. Lan-proiektuen metodologia aplikatzeko orduan, ezin da abiapuntutzat irakasgai bat edo curriculumeko eduki batzuk hartu, proiektuak zentzu osoa galduko lukeelako. Horregatik, lana proiektu beratik abiatu behar da beharrezko ezagutzak jakinduriaren alderdi desberdinetan bilatzen hasteko.

LaCuevak (1988) gogorarazten digu proiektuen bidez lan egiteko orduan denbora oso garrantzitsua dela. Eskola tradizionalan azkartasun handiz egiten da dena, eta ondorioz, ikasleek orokorrean kalitate txikiko ekoizpenak eta lan hutsak eta sinpleak egiten dituzte, sartzen dieten presa eta lehiaren eraginez. Baina, lan-proiektuek berezkoak dituzten ikerkuntza prozesuak burutzeko denbora behar da, lan luzea eta gogorra da eta. Izan ere,

proiektu bat bukatzean agerian gelditzen diren emaitzak, lortutako guztiaren zati txiki bat besterik ez dira. Zoritxarrez, eskola tradizionaleko ordutegia – irakasgaiak direla eta zatiturik dagoena – eragozpen handia da lan-proiektuen aplikaziorako.

Proiektuen metodologiak, ezaugarri oso positiboak dituzte, ikasleei mota askotako gaitasunak garatzen laguntzen dietelako. Adibideetako batzuk hurrengoak dira:

- Errealitatea zalantzan jartzera bultzatzen dituzte ikasleak, galderak egiteko joera sustatuz eta lehenengo erantzunarekin kontentatzen ez daitezela.
- Kulturarekin eta mundu naturalarekin harremanak sustatzen dituzte.
- Ikasleak, pentsatzen dutena amankomunean jartzera bultzatzen dituzte.
- Jarrera arduratsu, gogoetazko eta kritiko bat garatzera bultzatzen dituzte ikasleak.
- Sormena eta ikaskuntza kooperatiboa sustatzen dituzte.
- Gaitasun garrantzitsuak kontrolatzea eskatzen dutenez, ikasleek informazio iturriak erabiltzen, zereginak eta planak egiten eta modu egokian komunikatzen eta autoebaluatzen ikasten dute.

LaCueva-ren (1998) esanetara, Proiektuka lan egiteak poztasuna eta gogobetetzea bezalako sentipenak sortzen ditu ikasleen artean, ikerkuntza prozesu batean gertatzen den antzera, gehiago ikasteko nahia pizten duelako etengabe. Proiektuek, aukera berriak ireki eta zeregin desberdinak planteatzen dizkiete ikasleei etengabe, eta honek norberarekiko hobetzeko nahia pizten du. Ikasleek duten lana ez da txikia, baina haientzat benetan zentzua duten ekintzak egitea eskatzen zaie, eta honek, nolabait esateko, eginbeharrak erraztu ala leundu egiten ditu.

Lan-proiektu bat lantzeko orduan ikasleek dituzten eginkizun nagusienak, proiektuaren plangintza orokorra egitea, iturri desberdinetatik informazio anitza bilatzea eta prozesatzea, hasieran adostutako ikas-nahiak garatzea (jardueren lanketa), landutako alderdien sintesia egitea, eta bukatzeko, prozesuaren garapenaren barne- eta kanpo-ebaluaketa egitea dira.

4.4. Proiektu baten garapena pausoz-pauso.

Proiektu baten lanketa ez da inprobisazioan oinarritzen. Normalean, oinarritzko egitura amankomun bat jarraitu ohi da proiektu guztiekin, eta zenbait faseetan ematen dela esan genezake. Hala ere, egitura hau ez da era mekaniko batean jarraitu behar dugun zerbait, proiektu bakoitzaren arabera interesgarriagoa egingo baitzaigu fase batzuk gehiago lantzea eta beste batzuetan, ordea, denbora gutxiago ematea edo zuzenean, ez egitea. Baina, esan dudan bezala, badago oinarritzko egitura amankomun bat, eta normalean, hauek dira jarraitu ohi diren faseak:

El sistema educativo a debate: innovación curricular y proyectos de trabajo/ Hezkuntza sistema eztabaidatuz: berrikuntza curricularra eta lan-proiektuen metodologia

1. Gaiaren aukeraketa. Proiektu baten abiapuntua da. Modu asko daude gaia aukeratzeko orduan: batzuetan, irakasleak proposatutakoa izango da, beste batzuetan, ikasleen interesetatik sortua. Gerta daiteke ere, ikasgelan emandako jardunaldi edo elkarrizketa batetik sortzea, edo bat-bateko gertaera batetik, eskolan nahiz eskolatik kanpo suertatutakoa. Horregatik, irakaslea oso adi egon behar da ikasgelan dagoen bitartean, ematen den edozein egoera edo elkarrizketa interesgarria izan daitekeelako proiektu berri bat hasteko. Eskolatik kanpo ematen diren gertaera asko ere, proiektu baten abiapuntutzat hartzeko aprobetxatu dezakegu: albisteak, kalean ikusi dugun zerbait, haur baten ametsa, eta abar.
2. Aurre-ezagutzak. Lan proiektuetan, ikasleen aurre-ezagutzak oso garrantzitsuak dira, izan ere, ikaskuntza prozesuan, ezagutza berria, dagoeneko barneratua dugunarekin erlazionatuz doalako. Irakasleak, haurren aurre-ezagutzak oso kontuan izan behar ditu proiektu bat hasteko orduan, eta horretarako, ondo ezagutu behar ditu. Batzuetan, ikasgelan egiten den asanbladan komentatzen dituzten ideiak dira haien pentsamoldearen inguruko informazioa emango digutenak; beste batzuetan berriz, keinu edo ekintzen bitartez adieraziko dituzte aurre-ezagutza horiek. Asanblada gainera, oso aukera ona izan daiteke aurre-ezagutzen elkartrukea emateko ikasleen artean.
3. Ikasleen interesak eta jakinmina. Behin ikasleek dagoeneko barneratuak dituzten ezagutzak zeintzuk diren dakizkigula, jakin nahi dutenari buruzko galderak jasotzeko garaia izango da. Haurrek galdera asko egiten dituzte normalean, eta hauek informazio asko ematen digute haien interesei buruz. Gainera, irakasleak ere galderak egin ditzazke ikasleen jakinminen inguruan informazio gehiago izateko. Modu berean, proiektuan landuko diren jardueren inguruko proposamenak jasotzeko aukera ona izan daiteke une hau.
4. Informazio iturrien bilaketa. Ikasleek (eta irakasleek) egindako galderei erantzunak aurkitzeko, informazioa bilatzen hasi behar gara. Horretarako, iturri desberdinak erabili daitezke: internet, liburuak, aldizkari eta egunkariak, telebista, beste pertsonekin elkarrizketak egitea, eta abar. Ikasleen familiei ere laguntza eska diezaiekegu informazioa bilatzen laguntzeko.
5. Lanaren antolaketa. Irakasleari egokitzen zaion ataletako bat, jardueren programaketa antolatzea eta diseinatzea da. Une honetan, irakasleak ondoko gauzak egin behar ditu: helburuak finkatu, espazio eta errekursoak antolatu, jarduerak modu sekuentziatuan banatu, familiekin eta inguruarekin elkarlana sustatu, eta abar.

6. Proiektuaren aplikazioa. Proiektuaren lanketa prozesuan zehar, programatu genuenarekiko aldaketak eman daitezke, haurren motibazioaren eraginez, adibidez.
7. Dokumentazioa. Lanaren sintesia egiteko, errekurso desberdinak erabil ditzakegu: muralak, albumak, idatzitako dokumentuak, kantutegiak, bideoak, eta abar. Gauza guzti hauek, landu duguna gogoratzeko balio dezakete, baita ikasleen lana ebaluatzeko errekurso gisa ere.
8. Ebaluazioa. Nahiz eta proiektuen metodologiak ebaluaketa jarraia egitea eskatzen duen, proiektuaren amaieran, auto-ebaluaketa bat egitea aproposa izan daiteke.

Lantzen diren proiektu gehienetan, fase guzti hauek bete egiten dira. Baina, lehen esan dudan bezala, honek ez du esan nahi derrigorrezkoa dela beti guztiak zorrozki jarraitzea. Hala ere, hau baino oinarritzkoagoa den egitura bat dago, LaCuevak (1998) proiektuen lantze prozesua hiru aldi edo faseen arabera antolatzen duena:

1. Prestakuntza aldia, landuko den gaiaren hasierako planteamendua eta proiektuaren egitura egiten da. Normalean, haur hezkuntzako zikloan, talde handian asanblada bat antolatzen da, guztien artean adosteko proiektuaren nondik norakoa. Honetaz gain, asmoak zeintzuk diren, landuko diren jarduera posibleak, eta erabiliko diren beharrezko errekursoak adosteko ere aprobetxatu daiteke une hau. Planifikazio sinpleak izan behar dira, proiektua isten ez dutenak. Gainera, irakasleak ondo jakin behar du bere ikasleen mugak noraino iristen diren, haien garapenarekiko eta gaitasunekiko proportzionalak diren edukiak eta jarduerak planteatzeko orduan.
2. Garapen aldia, lan-proiektua praktikara eramaten den uneari dagokio, hau da, ikasgelan aplikatzeko unea, hain zuzen ere. Landuko diren jarduerak anitzak eta mota desberdinetakoak izan daitezke. Hala ere, liburuak informazio iturritzat erabiltzea, proiektu guztietan egin beharko litzakeen jarduera bat da.
3. Komunikazio aldia, barnealderuntz eta kanpoalderuntz zuzendutako ekintza bat da, ikasleek haien pentsamoldeak ordenatzeaz eta hausnarketak osatzeaz gain, kanpo-ebaluaketa emateko garaia ere badelako. Kanpo-ebaluaketa honen bidez, ikasleek berrelikadura jasotzen dute.

Egunero, goizeko lehen orduan, haur hezkuntzako ikasgeletan asanblada bat egin ohi da normalean. 15-20 minutu inguruko saio hauek askotan ez dira oso emankorrak izaten, irakasleek zenbaitetan ez dakitelako benetako probetxua ateratzen. Horregatik, maiz, ikasleek asteburuan egindakoari buruz baino ez dute hitz egiten. Baina asanblada bati etekin handiagoa ateraz gero, haurrek komunikazio- eta eztabaida-gaitasunak asko garatuko dituzte eta gai

interesgarrien inguruko solasaldiak emango dira, batzuetan lan-proiektu berrien abiapuntu bihurtu daitezkeelarik.

Asanbladetan, ikasleek haien ideiak eta pentsamenduak gainontzeko ikaskideekin partekatzen dituzte, beste jendearen aurrean hitz egiteko beldurra txikitatik gainditzen dutelarik. Gainera, honen bidez, ikuspuntu desberdinak kontrastatzen eta errespetatzen ikasten dute, eta haien ezagutza-alderdiak geroz eta gehiago hedatzen joaten dira, milaka gai desberdinen inguruan informazio asko barneratzen eta prozesatzen dutelarik. Gaitasun guzti hauek garatzeko aukera izateko eta asanbladei benetazko etekina ateratzeko, irakasleak duen papera ikasleen adinaren arabera aldatu egiten dela kontuan izan behar da, gizakion komunikatzeko era eboluzionatuz joaten delako denborarekin. Barba-k (2012) – Bartzelonako *L'escola dels Encants* ikastetxeko zuzendaria – azaltzen du lehenengo urteetan, pertsona heldu baten bidez ematen da komunikazio-ekintza eta gaia – edo edukia – ez da mantentzen. Horregatik, haur hezkuntzako lehen mailetakoa ikasgeletan, haur bakoitzak gai bati buruz hitz egiten du. Ondorioz, komunikazioa ematen den lehen urteetan, helduaren zeregina – kasu honetan, irakaslearen zeregina – haurren solasaldiari koherentzia ematea da, egituratuz eta gidatuz.

Hurrengo urteetan, berdinen arteko elkarriketak ematen hasten dira, baina oraindik, solasaldiaren haria denbora luzean mantentzea zaila izaten da haurrarentzat. Horregatik, haur hezkuntzako azkeneko urteetatik aurrera, irakaslearen papera bitartekaritzan oinarrituko da. Azkenean, elkarriketa interesgarriak eta iraupen nabarmenekoak ematen hasten direnean, pertsona helduak antolatzaile eta moderatzaile gisa arituko da.

Ikasgelan egunero asanblada bat edo bi egitea oso komenigarria da, bai haur hezkuntzan baita lehen hezkuntzan ere. Ikasle batek hitz egiten duen bitartean aditua sentitzen bada, gainontzeko pertsonak aditzeko eta entzuteko gaitasuna garatuko du. Gainera, asanblada saioetan, ikasleek gaitasun enpatikoa lantzen dute ere, besteen gorputzean jartzen ikasten dutelarik. Haur hezkuntzako zikloan, irakasleak haur bakoitzari espazioa utzi behar dio bere “Ni”-arekin loturak egin ditzan, izan ere, adin hauetan mundu emozionala garrantzia handiko alderdia da. Barbak (2012, 6.orr) honela dio: “Cal escoltar el món afectiu per poder avançar en el cognitiu.”

4.5. Zein da irakaslearen papera lan-proiektuen metodologian?

Proiektuen metodologiak, askotan erronka bat suposa dezake honetan berria den irakaslearentzat, izan ere, jokabidez eta ikuspegiz aldatzea eskatzen dio. Hernández-ek (1988) dioten bezala, proiektuka lan egiteak jasan ditzakeen presio sozialei aurre egin beharko die batzuetan, eta baita sortu daitezkeen beldurrei ere. Nahiz eta lan handia eskatzen duen

metodologia bat den, proiektuka lan egiteak oso ondorio onak ekartzen ditu, eta honek, irakaslearengan ere poztasun handia eragiten du.

Irakasleak haurrak aditzen eta entzuten ikasi behar du, haien interes errealak zeintzuk diren jakiteko, beranduago, ikasteko duten gura eta behar horiek elikatu behar izango baititu. Hala ere, irakasleak egin behar duen lehenengo gauza, ikaskuntza prozesua etengabea dela kontuan izatea da, eta gainera, ikaskuntza eskolan bakarrik gertatzen delaren ideia ezabatu behar du. Haurrek ez dute ikasten irakasleak edo gurasoek intentzionalki erakutsi nahi dietena, baizik eta haiek une hartan duten nahiei eta beharrei erantzuna ematen dieten ezagutzak eta kontzeptuak barneratzen dituzte. Horregatik, kontuan izan behar dugu ikasnahia ez dela inoiz kapritxo batetik sortzen, behar batetik baizik.

Proiektuen metodologian, irakasleak duen paperak ikasleenak baino pisu txikiagoa izan behar du, hau da, irakaslea bigarren plano batean egon behar da. Honek esan nahi du irakasleak ezin duela haurraren aurkikuntza prozesua bere erantzunekin oztopatu, hau egingo balu, ikaslea bere kabuz egiten ari zen aurkikuntza hori bertan behera geratuko litzatekeelako. Beraz, irakasleak batzuetan isilik egoten ikasi behar dute. Horretaz gain, akatsak eta hanka-sartzeak ikaskuntza prozesuaren atal natural bat osatzen dutela onartzen ere ikasi behar du. Irakaslea prest egon behar da, ikasleak bezala, gauza berriak ikasteko, ezin du jokatu guztia dakien aditu bat izango balitz bezala.

Hala ere, guzti honek ez du esan nahi irakaslearen paperak lan-proiektueten bidezko irakaskuntzan garrantziarik ez duenik. Alderantziz, irakasleak eginbehar asko ditu lan-proiektu baten prozesu osoan zehar. Hauek dira horietako zeregin batzuk:

- Proposamenak bideratzea.
- Interesak antolatzea.
- Ikuspuntuak aberastea.
- Galdera interesgarriak egitea.
- Errekurtsoak aurreikustea.
- Jarduerak eta ezagutza berriak ebaluatzea.
- Irakasleak, ikasleei haien interes-alderdiak hedatzen eta haien jakin-nahietan sakontzen lagundu behar die.

Aldi berean, proiektuen bidez lan egiteko orduan, ikasgelako giroak pisu handia du. Horrexegatik, LaCuevak (1988) dioen bezala, irakasleak konfiantza eta laguntzazko giroa sortu behar du eta ikasleak zoriondu behar ditu haien lorpenengatik. Eginbehar hauetaz gain, ezinbestekoa da irakasleak aniztasunarekiko jarrera positiboa eta errespetuzkoa izatea,

kontzeptu hau, komunitate bat aberasten duen baloretzat hartuz. Benetan eraginkorrak diren proiektuak egiteko, oso garrantzitsua da irakasleak, lehenik eta behin, ikasmaita bakoitzari lantzea dagozkion eduki eta helburu curricularrak ondo ezagutzea.

Irakasleen etengabeko formakuntza ezinbestekoa da lan-proiektuen metodologiaren bidez irakatsi nahi bada. Irakasleak, geroz eta gai gehiagoren inguruko ezagutzak izan behar ditu honetan oinarritutako ikerkuntzak egiteko gai izan dadin. Hala ere, honek ez du esan nahi gai bakoitzari buruzko informazio guztia buruz ikasi behar dugunik, horretarako, askotariko informazio-iturriak gure esku ditugulako nahi dugunean kontsultatzeko. Gainera, internetarekin informazio mordo batera iristeko aukera paregabea daukagu. Gaur egungo aurrerapen teknologikoez orain dela urte batzuk arte konplikatuagoa zen gauza hau asko erraztu digute informazioaren bilaketa.

“Los profesores que tengan en cuenta este enfoque consideran que una clase es un lugar con una cultura propia que define las formas del discurso en las situaciones de intercambio en el aula donde el interés y la pasión son las virtudes fundamentales tanto para enseñar como para aprender”. (Hernández, 1997, 8. orr.)

Cristóbalek, ikasgelan proiektuak lan egiten duen irakasle batek, metodologia honek maisu-maistrentzat dituen abantailak azpimarratzen ditu:

“...lan-proiektuek beste aukera asko ematen dituzte, eta ekintza anitzagoak eta desberdinak egitea eskatzen dizkizu (bai irakasleari eta bai ikasleei), gehiago mugitu behar zara, mota desberdinetako jarduerak egiten dira eta abar. Horrela ezinezkoa da aspertzea. Gainera, asko motibatzen naiz ikasleek modu honetan lan eginda egiten duten garapena eta lortzen doazen emaitza hain positiboak ikusten ditudanean....”. (ikus. I. eranskina)¹

Arantxa Cristóbal irakaslea orain dela hilabete batzuk ezagutu nuen, haur hezkuntzako graduak azkeneko praktikak Barañaingo Alaitz ikastetxean egitea egokitu zitzaizkionean, alegia. Haur hezkuntzako maistra honek urteak daramatza ikastetxe publiko honetan lanean eta proiektuen metodologiaren bitartez egiten du lan ikasleekin. Cristóbalek, lan egiteko modu honek irakasleari eskatzen dion inplikazioa izugarria dela eta lan handia suposatzen duela aitortzen du. Hala ere, lana gogoz egiten bada, egunerokotasun batean eramanez, konpentsazioa nabarmena dela dio:

¹ Elkarriketa hau espresuki lan honetarako egin da. Elkarriketatuak baimena eman du haren izen-abizenak lanean aipatuak izateko.

“...Horregatik, ezinbestekoa da gogoz aritzea, motibazioa eta itxaropena galdu gabe. Jarrera hau izanez gero, lana atsegingarriagoa egingo zaigu, nahiz eta momentu batzuetan nekagarria izan.” (ikus. I.eranskina).

Irakasle guztiak animatzen ditu proiektuen metodologia hastera, eguneroko berdintasunean ez erortzeko teknika ezinhobea izateaz gain, lortzen diren emaitzek irakasleak egin behar dituen ahalegin guztiak konpentsatzen dituelako.

4.6. Metodologiaren adibide bat: "Ardi Txiki" proiektua.

Aurreko lerroetan esan dudan bezala, graduako azkeneko praktikak Barañaingo Alaitz ikastetxean egin nituen, haur hezkuntzako hirugarren mailako ikasgela batean, alegia. Cristóbal-ek – gelako tutoreak – ikasleekin proiektuen bidez lan egiteko ohitura dauka, hiruhilabete bakoitzean bizpahiru proiektu egiten dituztelarik. Honi esker, nire praktika aldian lan-proiektuen metodologia lehenengo aldiz ikasgelan aplikatua ikusteko aukera ezinhobea izan nuen. Bi hilabete horietan zehar, “Ardi Txiki” izeneko proiektu oso are lantze-prozesua bizi ahal izan nuen, garapen prozesuaren fase guztietan parte hartuz. Gelako ikasleek haur hezkuntzako ziklo osoan zehar metodologia honetan oinarritutako ikaskuntza jarraitzen dutenez, dagoeneko oso ohituak daude modu honetan lan egitera.

Praktiketan egon nintzenean landu genuen proiektuaren abiapuntua, ikastetxeko planaren barruan dagoeneko programatua zegoen irteera bat izan zen, haur hezkuntzako hirugarren mailako bi taldeentzat zuzendua zegoena. Irteeraren plana, Arruazu herrian dagoen gaztategia bisitatzea zen, ikasleak euskal bizimodura gehiago hurbiltzeko helburuarekin. Bisita egin baino aste batzuk lehenago, bi tutoreek pentsatu zuten gai honetan oinarritutako proiektu bat egitea ez litzatekeela ideia txarra izango, modu honetan irteerari etekin handiagoa atera ahal izango ziotelako. Beraz, lanari ekin genion.

“Albi-gaztak” (<http://www.albigaztak.com/eu>) Arruazu herrian dagoen ustategi familiarra da, artzaintzan eta gaztagintzan jarduten direnak. Baserriaren ondoan, interpretazio-gune bat dago, bisita gidatuak egiteko orduan erabiltzen dutena. Bereziki ikastetxeei zuzendutako bisita gidatuak antolatzen dituzte, ikasleei artzaintzaren eta ardi latxaren ezaugarriak, zein gaztaren ekoizpena ezagutzera emateko. Bisitak adin eta ikasmaita guztietara egokituak daude, haur hezkuntzatik bigarren hezkuntzara arteko ikastaldeak onartzen dituztelarik.

Tutoreek eta nik argi genuen proiektuaren aurkezpena gaztategira joan baino lehen egingo genuela ikasgelan, horrela, ikasleek aurre-ezagutza gehiago izango baitzituzten irteera egiteko orduan, eta ondorioz, prestatuagoak eta motibatuagoak egongo ziren. Tutoreek bisitaren

nondik-norakoak dagoeneko ezagutzen zituztenez, eta beraz, hurrek ikasi eta behatuko zutena bazekitenez, honetan oinarritu ginen proiektuaren planteamendua egiteko orduan. Proiektuaren planteamenduan – lehenengo fasea – lan-prozesuaren egitarau orokorra garatu genuen hiruron artean eta proiektuaren helburu nagusiak zerrendatu genituen, mailako koordinaketa bilerak eta saio libreak aprobetxatuz. Helburu nagusiak, ondokoak izango ziren:

- Euskal tradizioak eta euskal bizimoduarenganako hurbilketa egitea.
- Ardi latxaren ezaugarri nagusiak eta bizimodua ezagutzea.
- Artzain-txakurrarekin lotura afektiboa sustatzea eta bere lana ezagutzea.
- Elikagaien lantze-prozesua ezagutzea: Albi gazta eta mamia.

Proiektuaren planteatze-prozesua aurrera zijoan ahala, ikas-saioetan haurren interesak –gai hauen ingurukoak – kitzikatzen hasi ginen. Goiz batean asanbladan, tutoreak, ikasturte hasieran egin zuten proiektu bat gogorarazi zien hurrei, pertsonaitsuak laguntzeko hazten dituzten txakurren ingurukoa. Ikasleek, emozioz beteta kontatu zidaten proiektu horren prozesu osoa, eta ordudanik ikasgelan duten maskota aurkeztu zidaten – Mufin, txakur-pelutxe bat. Gogorapen eta aurre-ezagutza hauetatik abiatuz, artzain-txakurren gaia atera zen, eta piskanaka, beste gai batzuk ateratzen hasi ziren solasaldian: artzaintza, ukuiluak, ardietatik hartzen ditugun elikagaiak eta produktuak eta abar. Hurrengo egunean, gaztategira bisita bat egingo genuela esan genien, eta hau entzutean, haur batek hango gazta etxerako erosten dutela kontatu zigun. Guzti honek haurrak gehiago motibatzea eragin zuen, geroz eta jakin-min handiagoa erakusten hasi zirelarik.

Lehenengo ideia orokorra egin genuenean eta proiektuari “Ardi Txiki” izena eman genionean, aplikazioari hasiera eman genion – lan-proiektuen bigarren atala. Proiektua ikasleei aurkezteko, tutoreek orain dela urte batzuetatik maneiatzen duten bloga erabili genuen. Horrela, sarrera berri batean guk asmatutako gonbidapen bat publikatu genuen, gaztategian lan egiten zuten artzaiek idatzi zigutela irudikatuz. Talde handian hurrekin irakurri eta berehala, beste sarrera bat publikatu genuen hurrek esaten zigutena idatziz, artzaiei erantzuteko. Proiektuaren prozesuan zehar, blogak pisu handia izango zuen.

Hemendik aurrera, prestatuak genituen jarduera batzuk lantzen hasi ginen ikasgelan, txokoen orduak aprobetxatuz. Guzti hauek, gaztategiaren eta artzaintzaren gaiekin lotura sendoa zuten. Jardueren artean, helburu desberdinekin prestatu genituen fitxa batzuk zeuden: irakurketa eta idazketa lantzeko hiru fitxa eta irudi geometrikoak lantzeko beste fitxa bat. Fitxak ez ziren liburuetatik fotokopiatuak izan, guk geuk egin genituen ordenagailuz, beti argazkiak erabiliz irudien orde, ahalik eta itxura errealena emateko asmoz. Joera hau berezko

ezaugarri du proiektuen metodologiak, testu liburuetan gertatzen ez den bezala. Honek, haurren motibazioa handitu egiten du, bizi garen munduaren benetazko ikuspegi erreal bat eraikitzen duten bitartean.

Ebaluaketa garaian erregistro gisa erabiltzeko praktikoak – baina sinplistik – diren fitxa hauetaz gain, planteatu genituen beste jarduera batzuen artean, margotegi txokoan egingo zituzten zenbait eskulan zeuden: ukuilu baten eskultura bat, ponpoia eta grafismoa lantzeko irudi bat, hain zuzen ere. Irteera baino lehen jarduera hauek egin genituen:

- Arruazuko ardiak eta gaztategia ateratzen ziren argazkien fitxa, deskribapenak eta idazketa lantzeko.
- Errepidearen mapa agertzen zen fitxa bat, egingo genuen bidea markatzeko eta galderei erantzuna emateko.
- Prismak eta zilindroak lantzeko fitxa bat, objektu desberdinak formaren arabera sailkatzeko.
- Liburu batetik fotokopiatutako ardi baten irudia, grafismoa lantzeko, koloreetazko kiribilekin apainduz.

Arruazura autobusez joan ginen goiza pasatzera. Iritsi ginenean, artzaiek ongietorria eman eta interpretazio-gunera eraman gintuzten, egiten zuten lana bideo batean ikusteko. Handik ukuilura joan ginen eta ardien inguruan ez genekizkien gauza berri asko ikasi genituen: ezaugarri morfologikoak, ugalketa, elikadura eta betiko artzaintzaren nondik norakoak (ardien zaintza, esnea jeztea eta abar). Ukuilutik ateratzean, berriro ere interpretazio-gunera joan ginen eta hemen, gazta dastatzeaz gain, haur bakoitzak bere mamia egin zuen, ondoren etxera eramateko. Bukaeran, artzain txakur erakustaldia ikusi ahal izan genuen ukuiluan bertan, artzainaren lankide onena ezagutzeko aukera izan genuelarik. Agur esan baino lehenago, aurretik ikasgelan adostu genuen bezala, dagoeneko hasi genituen eskulturak osatzeko belar lehorra eta artile piska bat emateko eskatu genien artzaiei. Hurrengo egunetan, ikasgelan jarduerak lantzen jarraitu genuen:

- Mamiaren egite prozesuaren argazkiak – irteeran atera genituenak – ordenean jartzeko fitxa bat, bukaeran faseen deskripzioa idatzi behar zutelarik.
- Ikasleek etxetik ekarritako zapata kutxekin egindako ukuiluaren eskultura. Kaxa margotu ondoren, plastilina eta artilearekin bakoitzak egindako ardia barruan itsatsi zuen, belarra inguruan ipiniz. Eskultura hau egiteko, haurrek dagoeneko ezagutzen zuten Marijose Rekalde artistaren lan batean oinarritu ginen.

- Kolore desberdinetako landutako artilearekin egindako ponpoiak. Oso eskulan egokia izan zen haurren esku-trebetasuna eta motrizitate fina lantzeko.

Ponpoiak egiten hasi baino lehen, tutoreari zentzumenak eta emozioak lantzeko ariketa bat egitea bururatu zitzaion. Eredutzat erabiltzeko aurretik egin genuen ponpoia, oihalezko poltsa batean sartu genuen, haurrek ez zezaten ikusi. Asanblada batean, poltsa erakutsi genien, eta barruan gordeta zegoen objektu misteriotsu horren inguruan eztabaida bat sortu zen. Haurrak urduri zeuden, eta jakingura handia zuten han han barruan zer zegoen jakiteko. Orduan, begiak itxirik zituztela, ikasleak, banaka, eskua poltsaren barruan sartzen hasi ziren, objektuaren ideia hurbilago bat egiteko, ikusmena ez den beste zentzumen batzuk landuz. Haur batzuk poltsaren barnealdea usaindu zuten, beste batzuk objektuaren pisua eta tamaina frogatzen saiatu ziren eta baten batek, “artilez egindako pilota bat ematen zuela” azaldu zuen. Haur guztiek zuten bere hipotesia, guztiak desberdinak. Gutxinaka, emozioak eta sentimenduak agertzen hasi ziren, ukitzen zutenean sentitzen zuten sentsazioek eraginda. Azkenean, objektu hura poltsatik ateratzea erabaki genuen, eta haur gehienek ezustekoa hartu zuten pozarekin batera. Nahiz eta gehiengoek objektuaren itxuraren ideia nahiko hurbila izan dagoeneko, ikusmena gehienetan, funtsezko zentzumen hartu ohi dugula ikusarazi zen haurren jarreran, behin gehiago.

Jarduera hauetaz gain, blogean sarrerak publikatzen jarraitu genuen, artzaiekin kontaktua mantendu genuelarik zenbait egunetan. Proiektuari bukaera emateko, ikasgelan bideo bat grabatu genuen artzaientzat, haur guztiek eskerrak ematen atera zirelarik. Nahiz eta gaia puntu honetan amaitutzat utzi genuen, ikasgela honetan lantzen diren proiektuak ez dira inoiz atzean uzten, izan ere, beste proiektu berri batzuk lantzen joan ahala, aurretik ikasi dituzten ezagutzak eta ideiak etengabe erlazionatzen dituztelako ikaskuntza berriarekin, eta honetarako, hoberena, egindako proiektuen prozesua gogoratzea da.

Landu dituzten proiektu desberdinen inguruan hitz egiteko eskatuz gero, ikasgela honetako haurrek denbora luzea eman dezakete haur hezkuntzako ziklo osoan zehar barneratutako ezagutzak gogoratzen eta bizi izan dituzten mota guztietako esperientziak kontatzen: Noaineko aireportura egin zuten irteera, Bocalan asoziazioan hezten dituzten laguntza-txakurrak ikasgelan bisitan egon zirenean, Marruecos-eko ohitura eta bizimoduei buruz ikasi zutenean eta abar. Esan bezala, proiektu bakoitzetik oroitzapen asko gelditu zaizkie buruan eta gainera, nahi duten unean gogorazi ditzakete bizipen horiek blogean idatzitako kontakizunak berrirakurritik. Blogari esker ere, proiektu bakoitzean parte hartu zuten pertsonekin harremana mantentzeko aukera dute, “Gu laguntzaileak gara” proiektuaren bitartez ezagutu zuten neskak marokoarrarekin bezala.

Bartzelonako Unibertsitatean ikerkuntzan ari den irakasle talde batek, proiektuen bidezko lana irudikatzen duen metafora polit hau aipatu zuen:

“...Y acoger así esas voces que las cuestionan y la hacen explorar otras rutas desconocidas. Nuevas rutas que los sumerge de nuevo en el relato global del aula, como si se tratase de una telaraña que atrapa a todos y todas convirtiéndolos en tejedores de sus propios deseos, permitiendo construir una narrativa alternativa para la escuela”. (M. Anguita; F. Hernández; M. Ventura, 2010, 79 orr.)

Ikerlari talde hau proiektuen inguruan etengabeko hausnarketa kritikoak egiten ari da, metodologia honen oinarritzko ezaugarrietatik haratago iristen ari direlarik. Ikasgelan proiektu berriak aurkeztean, hipotesien bidez adieraztea gomendatzen dute, errealitatearen interpretazio anitzagoak eta berriak sortzen direlako eta hurrek bertsio desberdinak errespetuz tratatzen ikasten dutelako.

Lan-proiektuak ezin dira unitate didaktiko eta testu liburuak bezalako sinplekerietan erori, kontzeptu hauetatik ahalik eta gehien urrundu behar dira. Helduok askotan, hurrei modu desberdinean hitz egiteko joera dugu, pentsatzen dugulako bestela ez digutela ulertuko. Hezkuntza sistema tradizionalak ere horrelako tratua ematen die, hurrek eskolan egiten dituzten lanetan ikusi daiteke. Baina, Anguitak (2010) dioten bezala, baieztapen honetatik urrun, ikasleek interes handiagoa jartzen dute errealitatearekin harremana duten gaitan, eta beraz, ikasgura hauei erantzuna eman behar diegu. Anguitaren esanetara, ikasleek, barneratzen dituzten ezagutzekin sare bat osatuz joaten dira, ezagutza horien artean loturak egiten joan ahala, eta aldi berean, ezagutza horiek interpretatzeko eta adierazteko gaitasunak garatzen dituzte. Gaitasun hauei esker, ikasleek gainontzeko ikaskideei egindako aurkikuntza berriak kontatu diezazkiekete.

4.7. Bateratze lanak: lan-proiektuen antzeko metodologia bat.

Lan-proiektuak bezala, bateratze lanak hezkuntza berritzailearen mugimendutik sortutako metodologia bat dira. Bateratze lanek ez dute lan-proiektuen helburu berbera partekatzen, lan-proiektuak ezagutza berriak modu integratzaile batean lantzeko eta barneratzeko eginak diren bitartean, bateratze lanen helburua, ikasleek dagoeneko barneratuak dituzten ezagutzak praktikan aplikatzea da. Esan genezake lan egiteko bi modu hauek xede berbera dutela, baina hau lortzeko jarraitzen dituzten prozesuak alderantzizkoak direla. Hau da, lan-proiektuen metodologian, proiektuaren kokaleku izango den testuinguru bat aukeratzen da eta honen lanketa prozesuan, ikasleak ezagutza berriak barneratzen joango dira jarduera desberdinak

eginez. Modu honetan, hurrek ezagutza berriak modu globalizatzaile batean ulertuko dituzte. Bateratze lan bat ordea, ikasleek aurretik ikasgai desberdinetan – haur hezkuntzan une desberdinetan – dagoeneko barneratu dituzten ezagutzak praktikara eramatean datza, aplikazio hau modu globalizatzaile batean egiten delarik.

Bateratze lanek, beraz, diziplinartekotasuna hartzen dute ere ezaugarritzat. Lizarrako ikastolako web orrialdean (<http://www.lizarraikastola.org/es/pedagogia/317/>), metodologia honi dagozkion ondorengo printzipio nagusiak agertzen dira zerrendatuak:

- Errepikagarria. Bateratze lan bat bukatutzat ematen denean, ez da betirako ahazten, izan ere, noizbehinka – ikasturtean behin edo bi urtero – errepikatu egin ohi dira beste ikastalde batekin.
- Bateratze lanean prozesu osoa ebaluatzen da, emaitzari garrantzia berezirik eman gabe. Emaitza komunikagarria izan behar da, adibidez, *performance* bat, erakusketa bat edo ikerketa baten bidez egin daiteke.
- Bateratze lanetan, bakarka egiteko jarduerak zein taldekakoak egingo dira.
- Informaziorako eta komunikaziorako teknologien (IKT-ak) erabilpena sustatzen dute.

Metodologia honen bitartez, ikasleek alderdi desberdinetan barneratutako ezagutza guztiak testuinguru berri eta erreal batean aplikatzen eta praktikan jartzen ikasten dute. Bateratze lan bat osatzen duten jardueretako bakoitzak, konpetentzia jakin batzuk garatzea izango du helburu; horrela, jarduera guztiak kontuan hartuz, curriculumean agertzen diren konpetentzia guztiak – ala gehienak – landuko dira.

Bateratze lanak proiektuen bidezko metodologia baino askoz ere berriagoak dira, eta eskola gehienentzat oraindik ezezagunak. Proiektu hau, Nafarroako hiru ikastoletan lantzen hasi dira orain dela oso gutxi – Lizarra ikastolan (Lizarra), Andra Mari ikastolan (Etxarri-Aranatz) eta Erentzun ikastolan (Viana) – eta ondorioak oso positiboak omen dira. Hiru ikastoletako irakasleek prestakuntza bat jaso zuten proiektu hau ikasgeletara eraman aurretik, baina orain, bateratze lan bakoitzaren garapenean eta ikasturte amaierako ebaluaketa garaian ere jarraipen- eta balorapen-bilerak egiten jarraitzen dituzte. Bateratze lan baten iraupena, lan-proiektu batena baino motzagoa da, printzipioz irakasleei aste bat ematen zaie ikasgelan prozesua lantzeko. Lan hauek oso erabilgarriak dira ebaluaketa egiteko orduan, ikasleek konpetentziak barneratuak dituzten adierazteaz gain, bizitza errealean aplikatzeko trebezia ere erakusten baitute.

Bateratze lanak aurrera eramaten ari diren ikastola bakoitzak leku geografiko eta hurbil baten izena eman dio proiektuari: “Ubagua”, Lizarrako ikastolarena izanik; “Longar”, Erentzungo

ikastolarena; eta “Arakil” proiektua, Andra Mari ikastolarena, hain zuzen ere. Bateratze lanak ikasmilaka lantzen dira, eta ikasturte bakoitzean pare bat ala hiru egin ohi dituzte, hiruhileko bakoitzaren bukaera aldera. Proiektuetako irakasle partehartzaileek amankomunak diren pausu zehatz batzuk jarraitu behar dituzte proiektuaren prestakuntza, ebaluaketa eta dokumentazioa egiteko garaian:

1. Landu nahi diren edukiak zerrendatzea.
2. Bateratze lanaren eragilea izango den egoera edo arazoa aukeratzea.
3. Lanaren deskribapen laburra egitea, egingo diren jarduerak, landuko diren kompetentziak eta ikasleek behar izango dituzten aurre-ezagutzak adieraziz.
4. Curriculumeko taula betetzea. Egitura berbera erabiltzen dute hiru eskoletan, jarduera bakoitza dagokion konplexutasun-mailarekin, iraupenarekin eta kompetentziekin adierazi behar direlarik. Gainera, ezagutza-eremuak ere idatzi behar dituzte irakasleek, alor akademikoari dagozkionez gain, alor pertsonalekoak eta gizartekoak ere kontuan hartu behar direlarik.
5. Ebaluaziorako proposamena definitzea. Lanaren helburuak, ebaluaziorako erabiliko diren tresnak eta irizpideak eta jarduera bakoitzaren kalifikazio-balioa azaldu behar dira.
6. Kanpoko begirada ematea proposamenari, behar dena egokitzeke.
7. Bukatzeko, ikasleen ebaluaketarako orria prestatzea.

Curriculumaren laburpen taula betetzeko orduan, irakasleek bi sailkapenen arabera zerrendatu behar dituzte kompetentziak: alde batetik, LOE-k (Hezkuntza Lege Orokorra) egiten duenaren arabera eta beste alde batetik, Euskal curriculumaren arabera. Hurrengo taulan, lege bakoitzak egiten duen sailkapena ikus daiteke:

2.Taula: LOE-ren eta Euskal Curriculumaren arabeko gaitasunen sailkapena

LOE-ren arabera (Hezkuntza Lege Orokorra)	Euskal Curriculumaren arabera

Hizkuntza-komunikazio konpetentzia.	Pentsatzen eta ikasten ikasi.
Konpetentzia matematikoa.	Komunikatzen ikasi.
Mundu fisikoaren ezagupena eta harekin interakzionatzeko konpetentzia.	Elkarrekin bizitzen ikasi.
Informazioaren trataera eta konpetentzia digitala.	Norbera izaten ikasi.
Gizarte konpetentzia eta herritarra.	Egiten eta ekiten ikasi.
Kultura eta artearen konpetentzia.	
Ikasten ikasteko konpetentzia.	
Autonomia eta ekimen pertsonala.	

Gaiak edo egoerak, mota askotakoak izan daitezke. Haur hezkuntzako mailetan, adibidez, ondorengo proiektuak landu dituzte: *Animaliak zaintzen* (Lizarra ikastolako haur hezkuntzako 2.mailan), *Gure familia maitea* (Erentzun ikastolako haur hezkuntzako 3.mailan) ala *Artistak gara gu!* (Andra Mari ikastolako haur hezkuntzako 2.mailan).

5. PROIEKTU BATEN PROPOSAMENA: *"ZEIN POLITA DEN ECUADOR!"*

Lanari bukaera emateko, nik neuk garatutako proiektu baten proposamena egitea ideia polita eta originala izan zitekeela bururatu zitzaidan. Azken finean, gai honi buruz landu - eta ikasi - dudun teoria osoa praktikan jartzeko modu eraginkorra dela uste dut, alderdi profesionalean ekarpen positiboak egingo dizkidaten gaitasunak garatzeko aukera bat da eta.

5.1. Justifikazioa

Lan proiektuen inguruko hainbeste informazio irakurri ondoren, haur hezkuntzako ikasgela batean aplikatu daitekeen lan proiektu bat planteatzeko prest sentitzen naiz. Horregatik, ezagutza berriak ikasteko eta aztertze orduan, inork eta ezerk mugatuko ez gaituen ikaskuntza prozesu posible bat diseinatu dut, curriculumaz ezagutza guztien integratzaile gisa hartuko duena.

Proiektua diseinatzeko, lehengo urtean egin nuen bidaia bat hartu dut oinarritzko ideia bezala. Aipc-Pandora (<http://aipc-pandora.org/>) izeneko GKE-ak duen nazioarteko boluntarioritza programan hartu nuen parte, ia-ia lau aste Ecuadorreko herri txiki batean pasa nituelarik. Espainiako beste hamar pertsonekin egon nintzen, eta gure lana, herrian zeuden bi eskoletan hezkuntza ez-formala eta aisialdirako jarduerak antolatzea zen, baita haurrei eskola-laguntza ematea ere. Abuztuan joan ginenez, ikasleak udarako oportetean zeuden, baina hala ere, egunero 70 haur eta gazte inguru izaten genituen eskola bakoitzean, 2 eta 18 urte bitartekoak gutxi gorabehera. Orain dela zenbait urteetatik martxan dagoen proiektu hau eta urtero abuztuan egiten dena, Saraguro herriko familien bizitza hobetzen ari da, izan ere, guraso gehienek nekazaritzan lan egiten dutenez, seme-alabak txikitatik haiekin lanera eramateko ohitura zuten, ez baitzuten etxean norekin geratzerik. Programa hau martxan jarri zenetik, haurrek jolasteko eta aisialdiaz gozatzeko aukera dute, aldi berean eskolako ikasketetan laguntza jasotzen dutelarik.

Saraguron pasa genituen lau asteetan zehar, bertako familien etxeetan bizi ginen, hango kultura, bizimodua eta tradizioak gertutik ezagutzeko aukera ezinhobea izan genuelarik. Bertako jendea Saraguro izenez ezagututako indigenak dira eta haien betidaniko tradizioak ondo kontserbatzen dituzte. Asteburuetan, herrialdeko beste leku batzuetara bidaiatzen genuen, Ecuadorren nagusitzen diren hiru ekosistema desberdinak ezagutzeko zortea izan genuelarik: oihan tropikala (Amazonia); kostaldea (Guayaquil, Montañita, Puerto López eta Isla de La Plata); eta Andeetako mendizerra (Saraguro, Podocarpus eta Quito).

Bidaia hau esperientzia izugarria izan zen niretzat, oroitzapen asko ditut eta oso ekarpen positiboak egin zizkidan. Modu honetan bidaiatuz, beste kultura batean askoz ere gehiago murgiltzeko aukera eman zidan. Bizikidetza bertako jendearekin egitea oso aberasgarria da, haien eguneroko bizimodua bizitzen duzulako. Gainera, Mendebaldeko gizartean daramagun egunerokotasunarekin alderatuz zer ikusirik ez duen beste errealitate bat ezagutzen duzu, munduan dauden bidegabekeriak ikaragarri handiak direla ohartzeko aukera ematen dizularik. Boluntariotza lanak pertsonalki asko bete ninduen, guk haiei laguntzeaz gain asko jaso genuen ere beraiegandik; ekarpen guzti hauek azken finean bi norantzazkoak izaten baitira beti.

1.Irudia. Saraguroko eskolan, hurrekin jolasean.

Bidaia egin eta urte bat geroago, dagoeneko bizitako esperientzia guztiz asimilatua daukalarik, honetan oinarritutako lan proiektu bat egitea oso ideia ona izan zitekeela iruditu zitzaidan. Denbora bat neraman pentsatzen horrelako bizipen bat ikasgelan aplikatzean eta hurrekin elkarbanatzean, oso aberasgarria izan zitekeelako; etengabe buruan nuen ideia bat zen. Beste herrialde bateko kultura eta bizimodu batean sartuz eta han hilabete bat igaro ondoren, mota askotariko gauza berriak ikasten dituzu. Horregatik, lan-proiektu baten bidez guzti hau praktikan jartzea oso eraginkorra eta positiboa izan zitekeela pentsatu nuen. Ezagutza desberdin ugari lantzeko balio duen gaia da, eta horregatik, haurrak ziurrenik asko motibatuko dituen errealitate batean sartuko gara.

Proiektu hau proposamen bat besterik ez denez, ezin izango dut ikasgelan egindako lan-prozesuari buruz hitz egin, ez delako inoiz praktikan aplikatua izan. Horregatik, planteatze- eta ebaluaketa- prozesuak azaltzean oinarrituko naiz batez ere, eta ondoren, ikasgelan (praktikan) aplikatzeko orduan nola landuko genukeen xehetasun handiagoaz azalduko dut.

Hasi aurretik, garrantzitsua iruditzen zait esatea haur hezkuntzako graduan egin ditudan azkeneko praktikaldiak ere oso ondo etorri zaizkidala proiektu hau garatzeko orduan. Ikasgelako tutoreak proiektuak lan egiten zuenez, aukera paregabea izan zen niretzat lehenengo aldiz metodologia hau ikasgela batean aplikatua ikusteko. Gainera, zorte handia izan nuen proiektu horietako baten prozesu osoa bizi ahal izan nuelako. Guzti honi esker, ikaragarri ikasi dut lan-proiektuen metodologiari buruz eta askoz ere gaituagoa sentitzen naiz proiektu bat bakarrik aurrera eramateko.

Praktiketako tutoreak, ikasgelan aurretik landu zituen beste proiektu batzuk erakutsi zizkidan ere eta horietako bakoitzean landu zituzten jardura eta eduki desberdinak azaldu zizkidan. Proiektuetako bat – “Gu laguntzaileak gara” izenekoak – izan zen, hain zuzen ere, Ecuadorreko proiektu hau garatzeko ideia eman zidana.

“Gu laguntzaileak gara”, 2012-2013 ikasturtearen hasieran aurrera eraman zuen proiektu baten izena da. Proiektu honen bi helburu nagusiak, kultura eta bizimodu marokiarra ezagutzea eta ikasleengan elkartasunezko eta laguntasunezko jarrera sustatzea ziren. Tutoreak zenbait urte daramatza oporretan Marokora bidaiatzen, hango herri bateko familia Berebere batekin harremana estua du eta. Familia honetan lau urteko neskato bat bizi da eta ikasgelako haurrek aspalditik ezagutzen dute, tutoreak asko hitz egiten baitie neskari buruz. Egoera hau aprobetxatuz, tutoreak proiektuaren plangintza egin zuen eta aplikatze-prozesutik lortutako ondorioak oso positiboak izan ziren: ikasleek neskatoarekin harremanak sendotu zituzten eta lotura afektibo bat sortu zen, gainera, Berebereen kultura eta bizimodua hurbiletik ezagutu zuten jardura desberdinak eginez. Guzti honek, nahiz eta ez nuen prozesua gertutik ikusteko aukerarik izan, asko inspiratu ninduen Ecuadorreko proiektua garatzeko orduan.

Proiektuaren aplikazio-prozesuarekin jarraitu baino lehen, planteamendu-prozesua azalduko dut hurrengo lerroetan, atal curricularrari dagokiona, hain zuzen ere: proiektuaren bidez landuko diren eduki eta helburu orokorrak; oinarritzko gaitasunak; proiektuaren egituraren eskema eta jardura bakoitzari dagozkion eduki nagusiak aipatuko ditut.

5.2. Proposatutako proiektuaren alderdi curricularra

5.2.1. Proiektuaren helburu nagusiak

Proiektuaren helburu nagusiak ondorengoak dira, curriculumaosatzen duten hiru atalen arabera sailkatuak daude:

- Nork bere burua ezagutzea eta autonomia pertsonala.
 - Eguneroko bizitzako arazoak konpontzeko ohiko jarduerak eta eginkizun errazak modu autonomoan egiteko gaitasuna; horrela, autokonfiantzako sentimendua eta ekimenerako gaitasuna handitu eta bere oinarritzko beharrak asetzeko estrategiak garatuko ditu.
 - Bere jokabidea besteen beharretara eta eskakizunetara egokitzeko gaitasuna, errespetuko, laguntzako eta lankidetzako jarrerak eta ohiturak garatu eta mendetasuneko nahiz nagusitasuneko jokabideak baztertze.
 - Bere buruaz irudi egokia eta positiboa osatzeko gaitasuna, besteekiko harremanen eta norberaren ezaugarrien, ahalmenen eta mugen identifikazioaren bidez eta autoestimazioko eta autonomia pertsonaleko sentimenduak garatuz.
- Ingurua ezagutzea.
 - Beren ingurua modu aktiboan aztertu, egoera eta gertaera esanguratsu batzuei buruzko interpretazioak egin eta horiek ezagutzeko interesa izateko gaitasuna.
 - Gero eta modu egokiagoan eta pozgarriagoan besteekin harremanetan jarri eta jokabide sozialeko arauak pixkanaka barneratu eta beren jokabidea horietara egokitzea.
 - Beren esperientziatik hurbil dauden talde sozialak eta haien ezaugarri, kultur agerpen, balio eta bizimodu batzuk ezagutu eta haien aldeko konfiantzako, errespetuko eta estimuko jarrerak sortzea.
- Hizkuntzak: komunikazioa eta irudikapena.
 - Hizkuntza erabiltzea ikasi, irudikatu, komunikatu, gozatu eta ideiak eta sentimenduak adierazteko; ahozko hizkuntza besteekin harremanetan egon eta bizikidetzaren erregulatzeko bide gisara baloratzea.
 - Irakurri eta idaztearen erabilera sozialak ulertzen hasi, haien funtzionamendua aztertu eta komunikatu, informatu eta gozatzeko tresna gisa baloratzea.
 - Hizkuntza desberdinetan azaldutako arte lanak ezagutzen hasi eta teknika batzuk erabiliz irudikapen eta adierazpen artistikoko jarduerak egitea.

5.2.2. Proiektuaren eduki nagusiak

Proiektu honetan landuko diren eduki nagusiak agertzen dira jarraian. Horretarako, curriculuma osatzen duten hiru ataletako bakoitzetik, hiru eduki garrantzitsuenak aipatuko ditut.

- Nork bere burua ezagutzea eta autonomia pertsonala
 - Sentimenduak, emozioak, interesak eta bizipenak identifikatzea eta adieraztea.
 - Talde handian erabakiak hartzea, bakoitzak bere iritzi propioak adieraziz eta besteenak errespetatuz.
 - Desberdintasunak modu positiboan baloratu eta errespetatzea.
 - Talde lana eskatzen duten jardueretan parte hartzea eta inplikatzeko.
 - Banakako lana eskatzen duten jarduerak aurrera eramateko gaitasuna izatea.
- Autonomia pertsonala.
 - Beste kultura batzuetako pertsonekin interakzionatzea harreman afektiboak garatzea.
 - Ezagutza geografikoak: munduko kontinenteak eta ozeanoak mapan kokatzen jakitea, hala nola herrialde eta hiri jakin batzuk identifikatzea eta non dauden jakitea (Ecuador eta Espainia).
 - Mapa desberdinen erabilpena eta interpretazioa egiteko gai izatea.
 - Zientziarekin esperimintatzea eta aurkikuntza berriak egitea.
 - Gorputz geometrikoen ezagutza eta identifikazioa (esfera).
 - Ecuadorreko ekosistema desberdinen izenak eta bakoitzari dagozkion oinarriko ezaugarriak ezagutzea (paisaiak, animaliak eta klima).
 - Beste herrialde bateko ohiturak, tradizioak eta kultura bizitzea (janaria, musika folklorikoa eta jantzi tradizionalak).
 - Garapenerako lankidetzak egitea. Herritartasun globala eta solidaritatea bezalako baloreak sustatzea.
- Hizkuntzak: komunikazioa eta irudikapena.
 - Euskeraren ahozko zein idatzizko hizkuntza lantzea, ulerpenera eta adierazpena kontuan hartuz.
 - Gaztelaniaren ahozko zein idatzizko hizkuntza lantzea, ulerpenera eta adierazpena kontuan hartuz.
 - Beste herrialde eta kultura baten berezko identitate den hizkuntzarekiko - Andeetako Kichwa hizkuntza - interesa piztea eta hitz batzuk ikastea.

- Eskutitza baten konposizioa lantzea, testu mota honi dagozkion atalak eta erregistroa ezagutuz.
- IKT-en erabilpena eta ordenagailuz idaztea.
- Plastika-hizkuntzaren osagai batzuk esperimentatu eta aztertzea eta material desberdinak erabiliz artistikoki adieraztea.
- Gorputza erabiliz mugitzea eta adieraztea, musikaren erritmoa jarraituz.

5.3. Lan-proiektuaren egitura

Curriculumeko helburu eta eduki nagusiak aipatu ondoren, proiektua osatuko duten jarduerak azaltzeari ekingo diot. Kontuan izan behar dugu planteamendu-fasean nagoela, eta horregatik, malgutasun osoz jokatu behar dugu, aplikatze-fasean eman litekeen edozein egoera eta gertaerarengatik. Atal honetan, proiektuaren gorputza egituratuko luketen jardura nagusiak agertzen dira. "*Zein polita den ecuador!*" izeneko proiektu hau, haur hezkuntzako hirugarren mailako ikasgela batean aplikatzeko garatua izan da, beraz, bost eta sei urteko haurrekin lantzeko egokia da.

Proiektuaren abiapuntua, udarako oporretan Ecuadorrera egin nuen bidaia ikasleei kontatzean, hauek jarritako interesa izango da. Une horretan, haurrek asanbladan esaten dutena arreta handiz adituko dut, bidaiari buruz egiten dituzten galderak eta komentatzen dituzten gauzak dokumentatuko ditudalarik, koaderno batean idatzita ala solasaldiaren grabaketa eginez, adibidez. Hurrengo egunetan, haurren jakin-minak nondik nora doazen behatuko dut, lan-proiektuaren gutxi-gorabeherako egitura planteatzen hasteko.

Bitartean, ikasgelan, aurretik lantzen ari ginenarekin jarraituko dugu, egun batzuk igaro daitezen utziz. Handik egun batzuetara, Ecuadorreko haurrei atera nizkien argazki batzuk eramango ditut ikasgelara, ordenagailuan ikasleekin ikusteko. Argazkiak ikusten ditugun bitartean, haurrei buruz hitz egiten joango nintzaieke ikasleei: haien izenak aipatuz, eskolan egiten genituen gauzak kontatuz eta abar. Modu honetan, ikasleak proiektuan murgiltzen hasiko dira piskanaka eta Ecuadorreko haurrak ezagutuko dituzte, haiekin familiarizatzen hasiko direlarik.

Hurrengo eguneko asanblada, proiektu berriari buruz hitz egiteko erabiliko dut. Haurrei argazkiak gustatu al zitzaizkien galdetuko diet eta ematen dituzten erantzun guztiak dokumentatuko ditut. Ecuadorri buruz ikasi nahi dituzten gauza desberdinak arbelean idazten joango gara, interes eta jakin-minen zerrenda bat osatuz. Nahiz eta proiektuaren oinarritzko

egitura pentsatua izan dagoeneko, haurrek aipatutako interes hauek kontuan hartuko ditut eta aurretik nituen ideiekin bat egiten saiatuko naiz, egituraren beharrezko moldaketak eginez.

Jarraian, proiektua osatuko duten jardueren zerrenda eta laburpenak agertzen dira, hala nola horietako bakoitzari dagozkion curriculumaren helburu eta eduki nabariak.

5.3.1. Lehenengo jarduera: Mundua esploratu dezagun!

Ecuadorrera egin nuen bidaia eta izan nuen esperientzia modu laburrean ikasgelan kontatzeak eta hango haurren argazkiak ikusi izanak, ikasleengan herrialde honenganako interesa eragingo du seguruenik. Horregatik, lehenengo pausoa, Ecuador non dagoen ezagutzea izango da. Honetarako, munduko mapa politikoa (mapamundia), munduko bola eta atlasa erabil ditzakegu materialtzat, eskolan daudenak erabil ditzakegu ala bestela, ideia ona izango litzake ere hurrei haien etxetik ekartzeko, modu honetan gehiago inplikatu baitira.

Jarduera honen bidez Ecuador non dagoen aztertzeaz gain, gu non bizi garen ere aztertuko dugu, ikasleentzat ikaskuntza esanguratsuagoa izan dadin. Laburbilduz, ondorengo ezagutzak landuko ditugu:

- Ecuadorren kokapena mapan, dagokion kontinentearen izena eta kokapena, bere kostaldea bainatzen duen ozeanoaren izena eta kokapena.
- Espainia mapan kokatzea eta dagokion kontinentea identifikatzea. Donostia ere kokatuko dugu.
- Gainontzeko kontinenteak identifikatzea eta mapan kokatzea.
- Espainiatik eta Ecuadorrera joateko bide aproposena adostuko dugu eta nola joan gaitzkeen eztabaidatuko dugu.
- Mapan kokatu ondoren, ondoko galdera egin diezaiekegu ikasleei: “Mundua laua al da? Ozeano Barean bukatzen da? “ Une honetan munduko bola erabil dezakegu ideia horiek ezeztatzeko eta berriro ere lehengo kokapenak egin ditzakegu.

Ikasle bakoitzari munduko mapa politikoaren kopia bat banatuko zaio, egin ditugun aurkikuntzak eta kokapenak idatziz erregistratzeko. Hala ere, “fitxa” hau (ikus. II.Eranskina) talde handian lan egin eta gero beteko dute, kontinente bakoitzaren izena idatziz; Ecuador eta Espainia mapan kokatuz, baita Donostia ere; eta Donostiatik Ecuadorrera joateko bidea marraztuz.

Ikasleek jarduera hau burutu ahal izateko, aurre-ezagutza jakin batzuk menderatu behar izango dituzte dagoeneko: Lurreko kontinenteen izenak eta gure herrialdea eta kontinentea zeintzuk

diren ezagutzea, alegia. Hortaz gain, Lur planeta borobila delaren kontzepzioa barneratua izango dute dagoeneko (aurretik beste proiektu batean landua izan zitekeen).

Lehenengo jarduera hau bi edo hiru saiotan burutuko dugu printzipioz, hala ere, malgutasunez hartuko dugu. Alderdi curricularrari dagozkion ezaugarriak ondorengo taulan ikus daitezke.

3.Taula: Lehenengo jardueraren eremu curricularrak.

Eremu curricularrak			Ikastaroak	Oinarrizko gaitasunak	
Nortasuna	Ingurunea	Komunikazioa			
3.multzoa: Eguneroko jarduerak eta bizitza.	1.multzoa: Ingurune fisikoa: elementuak, harremanak eta neurketa.	1.multzoa: Hitzezko hizkuntza. (Entzun, mintzatu eta solas egitea).	Geografia	1	X
			Hizkuntza	2	
			Talde-lana	3	X
				4	X
				5	
				6	
				7	X
				8	X

5.3.2. Bigarren jarduera: Saraguroko lagunekin harremanetan jartzen gara.

Mapak osatzeaz bukatzeko, Saraguro herria kokatzea falta zaigu. Herriaren kokalekua ezagutzen ez dugula suposatuz, hango haurrei laguntza eskatzea proposatuko diet ikasleei. Eztabaida bat egin ondoren, guztiok batera adostuko dugu e-mail bat bidaliko diegula. Modu honetan, Saraguro herria non dagoen galdetzez gain, gure taldeko argazki bat bidaliko diegu ezagutu gaitzaten, baita eskolako eta Donostiako argazkiak ere; eta gure bizimoduaren eta gustatzen zaigunaren inguruan hitz egingo diegu.

Lehenengo eta behin, asanbladan erabakiko dugu zer galdetu eta esan nahi diegun lagun berriei. Kontuan izan behar dugu haiek euskeraz ez dutela egiten, eta beraz, gure beste hizkuntzean idatzi beharko diegula, gaztelaniaz, alegia. Arbelean, kontatu nahi dizkiegun gauza nagusiak zerrendatuko ditugu, e-mailaren egitura eginez (agurra, aurkezpena, haien laguntza behar dugula esatea, gure bizimoduari buruz hitz egitea, azken agurra).

Idatziko dieguna adostu ondoren, eskolaren argazki batzuk egingo ditugu makinarekin, baita gure taldeko argazki pare bat ere, Saraguroko lagunei bidaliko dizkiegunak. Guztia prest dugunean, e-maila idazteari ekingo diogu. Ordenagailuan idatzi behar dugunez, txandakatuz joango gara, bakoitzak hitz batzuk idatziko dituelarik. Bukatzen dugunean, argazkiak atxikitu eta e-maila bidali egingo dugu. Jarduera honen bidez landuko ditugun ezagutzak honako hauek izango dira:

- Testu-mota zehatz baten konposizioa: eskutitza.
- Talde handian erabakiak hartzea.
- Gaztelaniaren erabilpena.
- Ordenagailuz idaztea eta IKT-en erabilpena.
- Beste kultura batenganako interesa adieraztea.

Jarduera hau burutu ahal izateko barneratuak izan behar ditugun aurre-ezagutzen artean honako hauek daude: irakurketa-idazketa prozesuaren hastapena, ordenagailuaren teklatuarekin familiarizatua egotea, e-mail bat zer den jakitea eta gaztelania menperatzea.

Saraguroko haurren erantzuna nik idatzitakoa izango da. Eskutitz honetan (ikus. III.Eranskina), Saragurori buruzko informazioa (Ecuadorreko hegoaldean dagoela, Andeetan; egiten duen klima; bi hizkuntza dituztela eta abar) agertuko da, haurren bizimodua eta ohiturak zeintzuk diren ezagutu ahal izango dituzte ikasleek eta argazki batzuk atxikituko ditut, ikusi ahal izan ditzaten. Jarduera honek bizpahiru eguneko iraupena izango du.

4.Taula. Bigarren jardueraren eremu curricularrak

Eremu curricularrak			Ikastaroak	Oinarrizko gaitasunak	
Nortasuna	Ingurunea	Komunikazioa			
3.multzoa: Eguneroko jarduerak eta bizitza.	3.multzoa: Kulturan eta gizartean bizitzea.	1.multzoa: Hitzezko hizkuntza (hizkuntza idatziaren hastapenak).	Idazketa-irakurketa.	1	X
				2	
				3	
			Beste kultura batekiko interesa.	4	X
		5		X	
		IKT-en erabilpena.		6	
				7	X
			8	X	
		2.multzoa: IKT-en hizkuntza.			

			Gaztelaniaren erabilpena.		
--	--	--	---------------------------	--	--

5.3.3. Hirugarren jarduera: Xaboezko burbuilak ez dira magia!

Zientziarekin lotutako esperimentu bat egitea bururatu zait, seguraski haurren oso gustokoa izango dena, nahiz eta proiektuaren gaiarekin ez duen zerikusi handirik. Hala ere, esperimentu hau, aurretik landu dugun jardueratik eratorria da: Saraguroko haurrek idatzi diguten eskutitzean (ikus. IV.Eranskina), ni beraiekin egon nintzenean xaboezko burbuilak egin genituela kontatzen digutelako. Beraz, hirugarren jarduera hau proiektuaren aplikatze-fasean proposatua izan dela esan dezakegu, haurren motibazioaren eraginez.

Gehienetan, xaboezko burbuilekin jolastu nahi dugunean, dagoeneko egina dagoen nahasketa erosten dugu denda batean. Baina ez dugu kontuan hartzen joko hau esperimentu zientifiko oso interesgarria bilakatu daitekeela – bai haurrentzat, bai helduentzat – benetako probetxua ateraz gero, eta hau lortzea ez da batere zaila. Xaboezko burbuilen errezeta oso sinplea da: ura (bi neurri), xaboi kontzentratua (neurri bat), azukrea (neurri erdia) eta glizerina (neurri erdia) ontzi batean nahasi behar ditugu. Beraz, eskolako patioan lasai asko egin dezakegu errezeta hau ikasleekin batera, modu honetan, xaboezko burbuilak zientzia hutsa direla konturatuko dira, era errazean egin daitezkeenak.

Nahasketa behin egina dugula, burbuilekin esperimentatzea besterik ez zaigu geratzen. Honetarako, material mota desberdinak jarriko ditugu haurren eskura: pajitak, inbutuak, plastikozko edalontziak (moztutako oinarriarekin, putz egiteko), plastikozko botilen gainaldeak, tutuak, globoak, artilezko zatiak eta forma desberdinak egiteko alanbrea. Material desberdinekin esperimentatuz eta xaboezko burbuilak eginez, zientziaren inguruan asko ikasiko dugu: tamaina (zein materialarekin lortzen diren burbuila handienak eta txikienak); forma geometrikoak (burbuila guztiak esfera formakoak diren edo forma desberdinetakoak); kolorea eta abar. Gainera, burbuila handiak lortzeko teknika desberdinak frogatuko ditugu: putz fuertego edo suabeago egitea, alanbrea alde batetik bestera mugitzea eta abar.

2.Irudia. Neska saraguro bat xaboiezko burbuilak egiten.

Jarduera honek saio bateko iraupena izango du.

5.Taula. Hirugarren jardueraren eremu curricularrak.

Eremu curricularrak			Ikastaroak	Oinarrizko gaitasunak	
Nortasuna	Ingurunea	Komunikazioa			
2.multzoa (jokoa eta mugimendua).	1.multzoa (elementuak, harremanak eta neurketa).		Zientziarekiko hurbilketa egitea.	1	
				2	X
				3	X
				4	
	2.multzoa (naturara hurbiltzea).		Gorputz geometrikoen ezagutza: esfera.	5	
				6	
				7	X
				8	X

5.3.4. *Laugarren jarduera: Hizkuntzalari aberatsak gara.*

Proiektuarekin aurrera jarraitzeko, hizkuntza desberdinekiko interesa eta motibazioa pizteko jarduera bat egingo dugu. Saraguroko haurrek bidali diguten e-mailean irakurri dugu haiek ere elebidunak direla, gu bezala, baina amankomunean daukagun hizkuntza bakarra gaztelania da. Horregatik, iruditzen zait Kichwaz (Andeetako hizkuntza indigena) hitz batzuk ikastea polita izan zitekeela.

Idea honetatik abiatuz, Euskal Herrian bizi den ekuadortar bat egun batean ikasgelara gonbidatzea proposatuko diet ikasleei. Horretarako, Ekuador Etxearekin harremanetan jarriko naiz. Ekuador Etxea (<http://www.ecuadoretxea.org/>), Euskadin kokatua dagoen irabazteko asmorik gabeko asoziazio bat da, 2000.urtean Donostian sortu zena. Garai hartan, inmigrazioak areagotze nabarmena izan zuen Euskadin, batez ere Latinoamerikatik (eta bereziki Ecuadorretik) zetorren jendearen eraginez. Egoera honi erantzun bat emateko, Eusko Jaurlaritzaren eta Euskadiko Atletismo Federakuntzaren laguntzarekin Ekuador Etxea sortu zen, Ecuador eta Latinoamerikako etorkinei Euskadin integratzen laguntzeko asmoarekin. Gaur egun, Ekuador Etxeak hamahiru urte daramatza pertsona hauei aholkularitza ematen eta jarduera sozial, kultural eta formakuntzazkoak antolatzen.

Ikasgelara gonbidatuko dugun pertsona, Lojakoa izatea izango litzake hoberena, Saraguro herria kanto horretan baitago. Hala ere, hau posible izango ez balitz, Ecuadorreko mendialdeko norbait gonbidatuko genuke, Andeetakoa, alegia. Izan ere, Ecuador aniztasun handiko herrialdea da, bai ekosistemei dagokionez, baina baita ere alderdi kulturalari dagokionez ere, eta horregatik, tradizioak eta ohiturak izugarri aldatzen dira eremu batetik bestera.

Ikasgelan, bisitaren eguna iritsi baino lehen, asanblada batean, ikasleei Kichwaz ikasi nahi dituzten hitzak eta esaldi motzak proposatzeko eskatuko dizkiet, eta guztion artean adostuko ditugu, arbelean idazten ditugun bitartean. Bukatzean, haur bakoitzari nik prestatutako fitxa bat banatuko diet, “hiztegia” izena izango duena (ikus. V.Eranskina). Fitxan hiru zutabe bertikal agertuko dira, hizkuntza bakoitzari – euskera, gaztelania eta kichwa - zutabe bat egokituko zaiolarik. Une honetan, ikasleek, arbelean euskaraz idatzi ditugun hitzak fitxan kopiatuko dituzte, eta ondoren, ondoko zutabea, itzulpenak idatziko dituzte, gaztelaniaz. Modu honetan, Euskal Etxeako gonbidatua etortzen denerako ikasgelara, horietako hitz bakoitza kichwaz nola esaten den galdetzea bakarrik ez zaigu geratuko hiztegia osatzeko.

Gonbidatuak, hitz batzuk kichwa-z esaten irakasteaz gain, Ecuadorreko aniztasunari buruz hitz egingo digu. Horrela, herrialdea, elkarren artean oso desberdinak diren lau ekosistemetan

banatua dagoela ikasiko dute ikasleek: Amazonia ohian tropikala (ekialdean), Andeetako mendizerra (zentroan), kostaldea (mendebaldean) eta Galapago irlak. Ekosistema bakoitzaren ezaugarri nagusiak ikasiko ditugu: animaliak, landaretza (asko ala gutxi dagoen) eta klima. Bisita hau oso jarduera aberasgarria izan daiteke benetan aprobetxatzen badugu, gure inguruarekiko oso desberdina den herrialde batetik datorrelako, eta ondorioz, kultura, tradizio eta ohitura desberdinetan hazia izan delako.

Jarduera honek bi saioetako iraupena izango du: egun batean, hiztegia jarri nahi ditugun hitzak adostu eta euskeraz zein gaztelaniaz idatziko ditugu. Hurrengo saioan, bisitaren txanda izango da eta hiztegia bukatutzat emateko, kichwaz ikasi ditugun itzulpenak gehituko ditugu hiztegia.

6.Taula. Laugarren jardueraren eremu curricularrak.

Eremu curricularrak			Ikastaroak	Oinarrizko gaitasunak	
Nortasuna	Ingurunea	Komunikazioa			
1.multzoa: Gorputza eta norberaren irudia. 3.multzoa: Eguneroko jarduerak eta bizitza.	2.multzoa: Naturara hurbiltzea. 3.multzoa: Kultura eta gizartean bizitzea.	1.multzoa: Hitzezko hizkuntza (entzun, mintzatu eta jolas egitea) eta (hizkuntza idatziaren hastapenak).	Bizikidetza kulturala .	1	X
				2	
			Hizkuntzen erabilpena eta motibazioa.	3	X
				4	
				5	X
				6	X
			Idazketa.	7	X
			Ecuadorreko ekosistemak.	8	X

5.3.5. Bosgarren jarduera: Ecuador herrialde “megadibertsoa” da.

Euskal Etxetik bisitatu gaituen gonbidatuarekin Ecuadorreko aniaztasunari buruz ikasitakoan oinarrituz, mural bat egingo dugu. Mural hau egiteko kartoiezko xafla handi bat beharko dugu, herrialdearen silueta handi bat marraztuko dugulako – Galapago irlak ahaztu gabe – eta errotulagailu lodi batekin errepasatuko dugu gainetik. Lehenengo pauso hau egin ondoren,

Ecuadorreko ekosistema nagusiak irudikatzeari ekingo diogu, erreferentziazat mapa baten irudia hartuz eta material desberdinak erabiliz. Ideia bat egiteko, hurrengo adibide hau jarraitu daiteke: belarra, hostoak eta landare berdeak, Amazonia irudikatzeko; hondarra eta tenpera urdina, kostalderako; Andeak irudikaatuko dituzten kartoiezko arrautza-kutxak, tenperarekin margotuak; eta hondarra, harritxoak eta belarra, Galapago irletarako. Herrialdearen ingurua tenpera urdinarekin margotuko dugu, itsasoa irudikatzeko, eta gehiago apaintzeko, paperez egindako txurro batzuk itsatsi ditzakegu, olatuak izango balira bezala.

Honekin bukatzean, ekosistema bakoitzari dagozkion animaliak kolorezko plastilinekin egingo ditugu. Asanblada bat erabiliko dugu haur bakoitzak zein animalia irudikatuko duen adosteko. Bukaeran, animalia guztiak dagozkien ekosisteman itsatsiko ditugu eta bukatzeko, eremu bakoitzaren izena idatziko dugu.

Ekosistema bakoitzari dagozkion ezaugarrien inguruan informazio gehiago behar badugu, nik bidaiean atera nituen argazkiak (paisaienak eta animalienak) ikusiko ditugu. Hala ere, interneten edo liburuetan ere kontsultatu dezakegu edozein unetan. Jarduera honek taldeko lana zein lan indibiduala eskatzen du eta denborari dagokionez, bizpahiru egun erabiliko ditugu honetarako.

3.Irudia. Ecuadorreko ekosistemen maparen eredua.

7.Taula. Bosgarren jardueraren eremu curricularrak.

Eremu curricularrak			Ikastaroak	Oinarrizko gaitasunak	
Nortasuna	Ingurunea	Komunikazioa			
3.multzoa: Eguneroko jarduerak eta bizitza.	1.multzoa: Ingurune fisikoak: elementuak, harremanak eta neurketa.	3.multzoa: Arte hizkuntza.	Ekosistema desberdinen ezaugarriak.	1	
	2.multzoa: Naturara hurbiltzea.			2	
				3	X
				4	
				Gaitasun artistikoa.	5
	6				X
	7				X
	8				X
		Naturako elementuak manipulatzeko.			

5.3.6. Seigarren jarduera: Gu ere Saraguroak gara egun batez!

Proiektuari amaiera emateko, Saraguroen eguna ospatuko dugu ikasgelan, haien ohiturak eta tradizioak antzeratzeko. Horretarako, aurreko egunean behar dugun guztia prestatuko dugu: mutilek jantziko dituzten pontxoak (zakarrerako plastikozko poltsa beltzak erabiliz) eta nesken gona luzeak (ohiala beltzarekin, adibidez) eta koilareak (koloretazko bolatxoekin eginikoak). Neskak, Saraguroen egunean trentzekin etorriko dira, ahal bada.

Saraguroen egunean gurasoak gonbidatuko ditugu gelara eta Andeetako musika folklorikoa jarriko dugu, ikasleek dantza tipiko bat egingo dutelarik (Euskal Etxeko gonbidatuak aurretik erakutsitakoa). Saraguroko postre eta infusio tipikoak ere prestatuko ditut, guraso batzuen eta haurren laguntzaz (gazta freskoa panelarekin eta "horchata"), egiteko errazak direnak. Gainera, gurasoei, proiektuaren bidez ikasitako guztia azalduko diegu, egin ditugun lanak erakutsiz eta bizitako esperientziak kontatuz. Ospakizun honekin, proiektuaren amaierara iritsiko gara.

8.Taula. Seigarren jardueraren eremu curricularrak.

Eremu curricularrak	Ikastaroak	Oinarrizko
---------------------	------------	------------

Nortasuna	Ingurunea	Komunikazioa		gaitasunak	
1.multzoa: Gorputza eta norberaren irudia. 2.multzoa: Jokoa eta mugimendua.	3.multzoa: Kultura eta gizartean bizitzea.	3.multzoa: Arte hizkuntza. 4.multzoa: Gorputzaren hizkuntza.	Beste kultura eta bizimoduak.	1	
				2	
				3	
				4	
			Musika folklorikoaz gozatzea.	5	X
				6	X
				7	
				8	
			Gorputzaren bidez komunikatzea eta adieraztea.		

5.3.7. Zazpigarren jarduera:: Partekatzea gauza polita da.

Proiektu hau diseinatzen hasi nintzen lehenengo unetik argi nuen garapenerako hezkuntzak ere bere lekua izango zuela, azken finean, Ecuadorrera egin nuen bidaiak garapenerako lankidetzaz zuen oinarri nagusitzat.

Garapenerako hezkuntzak, solidaritatea eta herritartasun globala sustatzea du helburu, pobrezia eta bazterkeriari aurka egiteko, modu honetan, gizakion garapen iraunkorra bultzatuz. Hau lortu ahal izateko, garapenerako hezkuntzaren bitartez ezagutza, jarrera eta balore egokiak eskuratzen dira, baina ezinbestekoa da prozesu etengabea izatea. Izan ere, garapenerako hezkuntza ez da ikasgai sinplizatza kontsideratua izan behar, hori baino askoz ere kontzepzio zabalagoa du: hezkuntza-eredu bat da. Horregatik, eskolatik haratago doan prozesu bat dela kontuan izan behar dugu beti, ikuspuntu orokor batetik begiratu behar dugu.

Jarduera honen helburua, kanpaina bat egitea izango da. Lehenik eta behin, asanblada batean, bakoitzak etxetik eskolako materiala edo liburuak ikasgelara ekartzea proposatuko diet, Saraguroko eskolara bidaltzeko. Kanpaina hau ikastetxeko komunitate osora zabalduko dugu hurrengo egunetan zehar, Saraguroko eskolaren egoera hobetzea eta berrikuntza-lanak egitea ahalbidetuko duen finantzaketa lortzeko. Kanpaina hau aurrera eramatearen beharra, noski, ez da guk sortua izan, Saraguroko eskolako komunitateak baizik. Hau da, eskolan dituzten El sistema educativo a debate: innovación curricular y proyectos de trabajo/ Hezkuntza sistema eztabaidatuz: berrikuntza curricularra eta lan-proiektuen metodologia

beharrak ezagutzea izango da kanpainaren abiapuntua eta kanpaina aurrera eramanez aurretik, laguntza emateko dugun ideia komunikatuko diot Saraguroko eskolari haien onarpena eta iritzia jasotzeko.

Onarpena jasoko bagenu eta beraz, kanpaina aurrera eramateko proposamena aterako balitz, jarduera polita izango litzake. Alde batetik, ikasleek, haientzat oso esanguratsua den kanpainaren parte hartuko dutelako; gogoz egingo dute, dagoeneko Saraguroko haurrekiko afektua garatu dutelako. Beste aldetik, ikastetxe osoa inplikatu delako kanpaina honetan, eta ondorioz, proiektuaren partaide izango direlako ere. Honetarako, gurasoentzat informazio-bilera bat antolatuko genuke guztia ondo azaltzeko eta eskolatik kanpoko komunitatea ere sentiberatuko genuke honen alde egiteko.

5.4. Proiektuaren ebaluaketa

Proiektu hau ebaluatzeko erabiliko dudana teknika printzipala behaketa izango da. Helburu eta eduki curricularrak betetzen dituztela balioztatzeaz gain, beste gauza asko kontuan hartu behar dira: haurren motibazioa, talde-lanetan zein lan indibidualetan duten inplikazioa, asanbladetan egiten duten partehartzea, jarrera eta abar. Ebaluaketa jarraia izango da, hau da, ez dut jarduera bakoitzaren emaitza bakarrik ebaluatuko, baizik eta lan-prozesu osoa. Proiektuan zehar egin ditugun lanekin - fitxak, eskutitza, hiztegia eta abar - haur bakoitzak bere portafolioa osatuko du, ebaluaketan erregistrorako tresna gisa erabiliko dudana.

Proiektuak irauten duen bitartean, goizetako asanbladak proposamen berriak egiteko, jarduerari buruz hitz egiteko eta lantzen ari garenari buruz eztabaidatzeko aprobetxatuko ditugu. Proiektua bukatutzat ematean, autoebaluaketa orokorra egingo dugu talde handian, bizitako esperientziak eta ikasitako gauza esanguratsuenak gogoratuko ditugu eta haurrek, haien iritzia emango dute.

5.5. Proiektuaren dokumentazioa

Proiektuaren prozesu osoa dokumentatzea oso garrantzitsua dela iruditzen zait, horregatik, fase guztiak – planifikazioa, aplikatzea eta ebaluaketa – dokumentatzen joango naiz egunerokotasun bat jarraituz. Honetarako, teknika eta material desberdinak erabiliko ditut: idatzizko dokumentazioa, argazkiak eta bideoak egitea eta ahotsen grabaketa egitea (asanbladetakoz eztabaidak dokumentatzeko, adibidez). Hortaz gain, ideia proposa iruditzen zait blog bat sortzea proiektua martxan jarri bezain laster, egunero egiten ditugun gauzak kontatzen joateko. Modu honetan, ikasleen familiek ikasten dugun guztiaren eta bizi ditugun esperientzia ororen berri izango dute.

CONCLUSIONES Y CUESTIONES ABIERTAS

Dando por finalizado el trabajo que he llevado a cabo durante poco más de cuatro semanas, me quedo satisfecha por los días y las horas de dedicación que he metido y el esfuerzo que he hecho para llevarlo adelante y poder terminarlo en el poco tiempo que hemos tenido. Ha sido un trabajo largo y costoso – sobre todo, en algunos momentos – pero que realmente pienso que ha merecido la pena, ya que me ha dado la oportunidad de aprender conceptos interesantes sobre diferentes temas y me ha hecho muchas aportaciones, tanto profesionalmente como personalmente. Entre ellas, caben destacar las siguientes:

- Reflexionar, más profundamente, sobre la funcionalidad y la eficiencia del sistema educativo convencional, y de la escasa compatibilidad que tiene con los principios de la sociedad del siglo XXI.
- Llegar a ser más consciente de la eficiencia que pueden tener las diferentes pedagogías alternativas, conociendo más de cerca las características y los valores básicos de cada una de ellas.
- Darme cuenta de que soy capaz y de que he adquirido las competencias necesarias para llevar a cabo un proyecto de trabajo, que aunque todavía no haya tenido la oportunidad de aplicarlo en el aula, he podido desarrollar la planificación del mismo desde el principio hasta el final.
- Sentirme muy contenta con el trabajo ejecutado, que aunque me haya requerido tiempo y esfuerzo, se me ha hecho bastante ameno por todo el interés que puse en el tema desde el principio.

La razón principal por la que escogí este trabajo fue por el tema propuesto. Al poco tiempo de iniciar los estudios universitarios, me empezaron a atraer profundamente las cuestiones de la innovación educativa y, sobre todo, las diferentes pedagogías alternativas existentes. De todas formas, no me imaginaba que iba a tener tanto margen como el que he tenido para diseñar por mi cuenta la estructura completa del trabajo entero y de decidir los principales aspectos a abordar. Gracias a esto, he tenido la oportunidad de investigar precisamente sobre aquellos temas que más me interesaban, sin llegar a resultar un proceso aburrido como el que habría sido si hubiera tenido que centrarme más en los aspectos curriculares de la educación, como temía en un principio.

En cuanto a la sección dedicada al aprendizaje por proyectos, aunque ya conocía desde antes gran parte de los aspectos y principios de esta metodología innovadora, el trabajo realizado me ha servido para profundizar en diversos aspectos del tema, así como para conocer la

procedencia y el contexto histórico de este método – no habría imaginado que pudiera derivar de tantos siglos atrás. Gracias a haber profundizado en los proyectos de trabajo y de haber leído muchos artículos interesantes sobre este tema, he sido capaz de desarrollar la propuesta de un proyecto. Un proyecto que parte del viaje de voluntariado que realicé el año pasado, por el cual, empezaba a sentir la necesidad de expresarlo y sacarlo a la luz de alguna manera práctica pero no me convencía ninguna idea, hasta que al final este trabajo me ha dado la oportunidad. De hecho, esta última parte del trabajo es la que más me ha aportado y la que me ha satisfecho especialmente. Me he quedado con un buen sabor de boca y espero tener la oportunidad de aplicarlo en el aula para llevarlo a práctica con los futuros alumnos en algún momento de mi función profesional. Otro aspecto que me ha dado mucha seguridad para llevar a cabo el diseño del proyecto, han sido las últimas prácticas escolares que realicé durante dos meses, en las que tuve la gran suerte de trabajar con una maestra que, desde hace años, aplica en el aula esta metodología innovadora, desarrollando proyectos muy originales, bonitos y prácticos con los alumnos.

Resumiendo, me siento muy agusto y contenta con el trabajo que he llevado a cabo. Creo que he tenido la suerte de haber escogido un tema tan interesante, que me ha llevado a desarrollarlo con muchas ganas y de una forma muy amena. He tenido la oportunidad de profundizar en muchos aspectos de la innovación curricular y otras pedagogías educativas, y la he aprovechado mediante la utilización de los diversos recursos y fuentes informativas que están disponibles, sobre todo en internet. He conocido a muchos expertos – pedagogos, educadores, psicólogos, autores, etc. – de los que no había oído hablar anteriormente, y que me han resultado realmente interesantes. Por lo tanto, es un tema muy amplio que da espacio para trabajar e investigar muchos aspectos diferentes. Debido al escaso tiempo que hemos tenido, no he tenido la opción de profundizar todo lo que me gustaría, especialmente en las diferentes pedagogías alternativas, así como en otras metodologías y técnicas innovadoras.

ERREFERENTZIAK

- Anaut, L. (2004). *Sobre el sistema Amara Berri*. Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia= Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco.
- Anguita, M., Hernández, F., & Ventura, M. (2010). Los proyectos, tejido de relaciones y saberes. *Cuadernos de Pedagogía*, 400, 77-80.
- Barba, A. (2012). Viure les paraules. *La revista de l'Escola dels Encants*, núm. 3, p.6. [Disponible en (01/05/2013): <http://www.escoladelsencants.cat/ceip/images/r11.pdf>].
- Beyer, L. E. (1997). William Heard Kilpatrick. *Perspectivas: revista trimestral de educación Comparada*. (vol. XXVII, nº 3, septiembre 1997), 503-521.
- De Febrer, M., & Jover, M. (1996). Los límites del aprendizaje. *Cuadernos de Pedagogía*, 243.
- Editoriala. Derrigorrezko eskolaldirako euskal curriculuma. Oinarrizko txostena. [Disponible en (09/05/2013): http://ftpmirror.your.org/pub/wikimedia/images/wikibooks/eu/6/63/Derrigorrezko_Eskolaldirako_Euskal_Curriculum.pdf].
- González, E. M. (2010). Sistema Amara Berri. Un proyecto global para el desarrollo de competencias. *CEE Participación Educativa*. 170-182.
- Hernández, F. (2002). Los proyectos de trabajo. Mapa para navegantes en mares de incertidumbre. *Cuadernos de pedagogía*, (310), 78-82.
- Hernández, F. H. H. (2000). Los proyectos de trabajo: la necesidad de nuevas competencias para nuevas formas de racionalidad. *Educación*, 2000, núm. 26, p. 39-51.
- Hernández, F. (1988). La globalización mediante proyectos de trabajo. *Cuadernos de pedagogía*, 155, 5459.
- Knoll, M. (1997) The project method: Its vocational education origin and international development. *Journal of Industrial Teacher Education*, 34(3), 59-80.
- LaCueva, A. (1998). La enseñanza por proyectos:¿ mito o reto?. *Revista Iberoamericana de Educación*, (16), 165-190.
- LÓPEZ, J. (2006). Las competencias básicas del currículo en la LOE. In *V Congreso Internacional "educación y sociedad"*.
- Marín, M. (5 de junio de 2006). El juego como sistema de aprendizaje. *El País*. [Disponible en (20/05/2013): http://elpais.com/diario/2006/06/05/educacion/1149458405_850215.html]

Navarro, M. C. D. (2012). *La oreja verde de la escuela* (Vol. 2). Ediciones de la Torre.

Punset, E. (2011). El sistema educativo es anacrónico. *Redes* (Nº 87). [Disponible en (01/06/2013): <http://www.rtve.es/television/20110304/redes-sistema-educativo-anacronico/413516.shtml>]

Robinson, Ken. (2010). Ken Robinson: Bring on the learning revolution! Ted Conference. [Disponible en (01/06/2013): http://www.ted.com/talks/sir_ken_robinson_bring_on_the_revolution.html].

Sánchez Íñiguez, F. (2010). Principales aportaciones pedagógicas. Una visión positiva de la educación. *Aplicaciones educativas de la psicología positiva*. 59-71.

Vilar, S. (1997). La nueva racionalidad: comprender la complejidad con métodos transdisciplinarios. Editorial Kairós.

I.ERANSKINA: ELKARRIZKETA ARANTXA CRISTÓBAL IRAKASLEARI (ALAITZ I.P., HAUR HEZKUNTZAKO 3. MAILAKO TUTOREA).

Proiektuetan oinarritutako irakaskuntza, eskoletan geroz eta presentzia handiagoa izaten ari den metodologia berritzailea da. Zein momentutan erabaki zenuen proiektuka lan egitea? Zergatik?

Momentu zehatza ez dakit. Orain dela urte batzuk ikasturte batean proiektu txikiak egiten nituen, hau da, proiektuak eta unitate didaktikoak tartekatzen nituen, baina egia da azken ziklo honetan proiektuka lan egin dugula.

Proiektuka lan egitearen erabakia zenbait arrazoiengatik hartu nuen. Hasteko, ikasgelan egunero errutina berberak jarraitzeak (hezkuntza konbentzionalaren ezaugarrietako bat) aspertzen ninduen eta hurrei ere, egunak aurrera egin ahala gauza berbera gertatzen zitzairen. Kontutan izan behar dugu normalean 3 urte irakasle berdinarekin daudela. Honek ez du esan nahi inoiz ez ditudala errutinarik jarraitzen. Eguneroko errutinak oso garrantzitsuak dira hurrei segurtasuna ematen dietelako eta, horrexegatik, ekintza batzuk egunero egiten ditugu. Baina lan-proiektuek beste aukera asko ematen dituzte, eta ekintza anitzagoak eta desberdinak egitea eskatzen dizkizu (bai irakasleari eta bai ikasleei), gehiago mugitu behar zara, mota desberdinetako jarduerak egiten dira eta abar. Horrela ezinezkoa da aspertzea. Gainera, asko motibatzen naiz ikasleek modu honetan lan eginda egiten duten garapena eta lortzen doazen emaitza hain positiboak ikusten ditudanean. Haurrentzat ere oso motibagarria izaten da horrela ikastea.

Metodologia honen ezaugarrietako batzuk eskola kanpoko erakundeekin lan egitea, errealitatera hurbiltzea, familien inplikazioa eta abar dira. Irakasle bezala zer suposatzen dizu guzti horrek?

Proiektuka lan egiteak irakasleari lan handia suposatzen dio, eginbehar asko daude eta inplikazio izugarria eskatzen du. Lana egunerokotasun batean eramatea oso garrantzitsua da ere. Horregatik, ezinbestekoa da gogoz aritzea, motibazioa eta itxaropena galdu gabe. Jarrera hau izanez gero, lana atsegingarriagoa egingo zaigu, nahiz eta momentu batzuetan nekagarria izan. Saltsera izan behar duzu.

Zertan oinarritzen zara proiektu berri bat hasteko orduan? Informazio-iturriak erabiltzen al dituzu ideiak hartzeko?

Proiektu bakoitza bakarra da, besteengandik desberdina, horregatik, abiapuntua ez da beti modu bereberean sortzen. Batzuetan ikasleen bat bateko jakin-minetatik sortzen dira eta beste

batzuetan gertakizun batengatik, adibidez. Askotan ere guk geuk (irakasleok) eragiten ditugu haurren interesak.

Proiektu batek hurrengoarekin lotura ere izan dezake adibidez: guk ikasturte honetan “Bokalan biak bat” txakurren proiektua egin genuenean laguntzaileak izaten ikasi genuen, eta hurrengo proiektua “Gu laguntzaileak gara” izenekoa izan zen. Bigarren honetan, haiek oso ongi ezagutzen duten Afrikako neska berebere bati lagundu genion. Beraz, bi proiektu hauek elkarri oso lotuak daude, eta bigarrena hasteko orduan, lehenengo proiektua hartu genuen abiapuntutzat.

Informazioa behar dudanean, iturri desberdinak erabili ohi ditut. Hala ere, gaur egun internetarekin, informazio mordo batera iristeko aukera paregabea daukagu. Orain dela urte batzuk arte konplikatuagoa zen gauza hau asko erraztu digute teknologia berriek. Mota guztietako informazioa dago interneten eta normalean nik hemen aurkitzen dut behar dudana.

Zein puntutaraino dauka haur hezkuntzako tutore batek askatasuna horrelako metodologia berritzaile bat aplikatzeko orduan? Proiektu bat lantzeko orduan egon daitezkeen limiteak zeren ondorio izaten dira?

Haur hezkuntzako zikloko irakasleek beti izan dute askatasun handiagoa ikasgelan lan egiteko moduari dagokionez. Horregatik, lan-proiektuak bezalako metodologia berritzaile bat ikasgelan aplikatzea errazagoa egiten da haur hezkuntzan beste hezkuntza-etapetan baino. Hala ere, hau ez da irakaslea mugatu dezakeen gauza bakarra. Eskolen artean ere alde handiak daude, kasu batzuetan oztopoak jarri ditzakete metodologia hau aplikatzeko orduan, eta beste batzuetan ordea hasieratik onartu dezakete. Baina onarpenaz gain, metodologia hau benetan eraginkorra izan dadin, ezinbestekoa da eskola osoaren inplikazioa eta laguntza izatea. Nik zortea dut, Alaitz ikastetxean horren alde baitaude eta nire mailako lankidearekin batera koordinatzen naizelako.

Ikastalde baten izaerak duen eragina handia izango da metodologia hau aplikatzeko orduan sor daitezkeen oztopo eta zailtasunetan. Nola jokatzeko duzu horren aurrean?

Bai, honek ere asko eragiten du proiektuen bidez lan egiteko orduan, taldearen arabera errazagoa ala zailagoa izan daiteke metodologia hau jarraitzea. Ni, azken hiru ikasturteetan talde txiki baten tutore izan naiz (14 ikasle dira gelan), oso talde ona gainera, eta honek erraztasun handiak ematen dizkizu. Baina aurretik ere izan ditut talde handiagoak, eta nahiz eta lan egiteko orduan gehiago mugatzen zaituen, niretzat ez zen aitzakia izan lan proiektuen metodologia bertan behera uzteko.

Momenturen batean beldurra ala intseguritatea nabaritu al duzu proiektu bat lantzeko ala aplikatzeko garaian?

Ez nuke esango beldurra ala intseguritatea bezalako sentrazioak izan ditudanik. Egia da gauzak batzuetan ez direla uste bezain ondo ateratzen. Haurren motibazio faltagatik izan daiteke adibidez – milaka arrazoi daude – baina normala den zerbait bezala hartu behar dugu. Horregatik, proiektu bat, pentsatzen nuena baino lehenago bukatu bada, hori onartu eta eta beste batekin hasten gara.

Zein onura ekartzen ditu metodologia honek ikasleen garapenarekiko eta lan egiteko orduan?

Ikasleen garapenean onura handiak ekartzen dituen metodologia bat da. Lan-proiektuen ezaugarri nagusietako bat, hezkuntza-sistema konbentzionalak berezkoa ez duen diziplinartekotasunean oinarritutako ikaskuntza-prozesua da. Modu honetan, ikasleek era askotako gaitasunak garatzen dituzte aldi berean, eta barneratzen dituzten ezagutzak modu globalizatzaile edo oso batean ulertzen dituzte, errealitatera hurbiltzen gaituen ikaskuntza bat ematen delarik. Gainera, lan-proiektuek haurrak asko motibatzen dituzte normalean, metodologia honek parte hartze aktiboa eskatzen du, beraz, azkenean haurrak dira haien ikaskuntza-prozesuaren protagonistak.

Proiektu baten lantze prozesuan, zein da gehien gustoko duzun atala? Eta gutxien gustatzen zaizuna?

Gehien gustatzen zaidan unea proiektua hurrekin lantzen hasten naizenean da, aplikazio fasea izenekoa. Berez, prozesu osoa dut gustoko, baina lehenengo planteamendu orokorra egin ondoren ikasgelan praktikan jartzea eta haurren lantze-prozesua ikusten joatea oso gauza polita iruditzen zait. Beste aldetik, gutxien gustatzen zaidan fasea dokumentazioa dela esango nuke, proiektuaren amaieran egiten dena. Hala ere, atal honi ez diot garrantziarik kentzen.

Ebaluatzeko orduan, haur bakoitzaren garapen maila eta erritmoa kontuan hartu behar dira, baina aldi berean, adinari dagozkion zenbait helburu eta eduki barneratuak izan behar ditu irakasleak. Zaila al da ebaluaketa egitea?

Hasteko, irakasleak ondo ezagutu behar ditu ikasmaila bakoitzari lantzea dagozkion edukiak eta helburuak zeintzuk diren. Behin hau barneratua dugula, ebaluaketa normalean ez da lan konplikatuagia izaten.

Zein gomendio emango zenizkioke metodologia honetan hasi berria den irakasle bati?

Dudarik gabe, irakasle guztiak animatuko nituzke proiektuen metodologia jarraitzera. Egia da lana eskatzen duela, baina lortzen diren emaitzak ikusteak, egindako ahalegin guztiak konpentsatzen ditu. Gainera, lan egiteko oso era polita da, eta eguneroko berdintasunean ez erortzeko teknika ezinhobea. Batez ere ikasleen motibazioa eta inplikazioa izugarria delako.

II. ERANSKINA. MUNDUA ESPLORA DEZAGUN! (FITXA)

1. Hurrengo orrian kontinenteen izenak ikusiko dituzu. Moztu izen bakoitza eta kokatu mapan, dagokion lekuan.
2. Ba al dakizu non dagoen Espainia? Eta Ecuador? Kokatu mapan.
3. Espainiatik Ecuadorrera joateko zein da biderik errazena? Marraztu errotulagailu batekin.
4. Jakingo al zenuke Donostia mapan kokatzen? Eta Saraguro?

Kontinenteen izenak moztu mapan itsasteko.

EUROPA

AFRIKA

OZEANIA

AMERIKA

ASIA

III.ERANSKINA. SARAGUROKO LAGUNEI IDATZITAKO ESKUTITZA.

¡Hola amigos de Saraguro!

¿Qué tal estáis?

Somos los alumnos de tercero de infantil de Donostia, tenemos cinco y seis años. Malen nos habla mucho de vosotros y por eso os queremos conocer. El otro día nos enseñó unas fotos vuestras, ¡nos gustaron mucho!

Hemos empezado a hacer un proyecto nuevo. Ayer escribimos los nombres de todos los continentes y los océanos en un mapa, y marcamos dónde estaba Ecuador.

Ahora necesitamos vuestra ayuda. Queremos saber cómo llegar desde Donostia hasta Saraguro, pero nadie de nosotros sabe dónde está Saraguro y no lo encontramos en el mapa.

¿Nos ayudáis a buscarlo?

Os mandamos unas fotos de nuestra escuela y de la ciudad. ¿Habéis estado en Donostia alguna vez? También os mandamos una foto nuestra para que nos conozcáis.

¿Vuestra escuela es igual que la nuestra? ¿Saraguro es bonito? ¿Qué tiempo hace?

Muxu bat Donostiatik! (Os mandamos un beso en euskera, nuestro otro idioma).

ERANSKINA IV. SARAGUROKO LAGUNEK BIDALITAKO ESKUTITZA.

¡Ima shinalla, amigos de Donostia!

¡Nos ha hecho mucha ilusión vuestra carta, y las fotos nos han gustado mucho! Saraguro está en la provincia de Loja, en el sur de Ecuador. Es un pueblo pequeño y muy bonito, aunque llueve bastante y casi todos los días el cielo está nublado

Está en la cordillera de los Andes, y está rodeado por montañas enormes, por eso casi siempre hace frío. Algunos de nosotros todavía no hemos visto nunca el mar, porque está muy lejos. ¡Qué suerte que vosotros lo tengáis tan cerca!

Venimos a la escuela todos los días y aprendemos muchas cosas: matemáticas, ciencias, lenguaje... y ¿sabéis que nosotros también hablamos otro idioma? Es el Kichwa y lo habla muy poca gente. ¡Tenemos mucha suerte de hablar dos idiomas! En la escuela nos lo pasamos muy bien y tenemos un patio grande desde donde se ven las montañas. Nos gusta mucho jugar al fútbol y saltar con la comba.

Los fines de semana, como no tenemos que ir a la escuela, les ayudamos a *yaya* y *mama* (padres) a trabajar en el campo y en casa. El domingo es festivo y todo el mundo sale a la calle, por eso nos ponemos muy guapos: los niños nos vestimos con un poncho negro y un sombrero; las niñas con una falda negra, una blusa, toquilla y collares de colores que hacemos con nuestras mamás.

Nos acordamos mucho de Malen y sus amigos, nos lo pasamos muy bien con ellos. Nos daban clase y nos ayudaban con los deberes de la escuela, pero también nos enseñaron muchas canciones nuevas y juegos. Aprendimos a hacer pompas de jabón, hicimos sal de colores y un día nos disfrazamos de piratas.

Además, nos trajeron muchas cosas para la escuela: plastilina, lápices, bolígrafos, pinturas, libros, acuarelas... Los usamos tanto que ya se nos están terminando las cosas.

Esperamos que os hayamos ayudado a encontrar Saraguro. En este mapa podréis verlo más fácil.

Minchakaman, un beso.

¡Vuestros amigos!

V.ERANSKINA. HIZTEGIA OSATZEKO TXANTILOIA.

EUSKARA	GAZTELANIA	KICHWA